

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ז' (תשפ"ג)

מאמרים נבחרים משכינת חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זילך - יום כיפור

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַקְבוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מצלי ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישראל

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

וי"ך - יום כיפור

השִׁכַּן אֶתֶם בְּתוֹךְ טְמֵאתֶם. בְּאֵר מוֹרֵי
זֶה"ה מוֹפֶת מִבְּהֶק שֶׁהִגָּאָה קֶשֶׁה מִן הַחֲטָא,
פִּי בְּכָל הַטְמֵאוֹת וְהַחֲטָאִים פְּתִיב הַשִּׁכַּן אֶתֶם בְּתוֹךְ
טְמֵאתֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּגִסֵי הָרוּחַ, דְרָשׁוּ בַש"ס
פָּרַק קָמָא דְסוּטָה (ה). אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוֹר
בְּעוֹלָם שְׁנֵאמַר (תהלים ק"א, ה) גְּבִיהַ עֵינַיִם וְרַחֵב יָלָבַב
אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל, וְדַבְרֵי פִי תִכְסֵם חוֹן:
(רשפי אש פרשת בשלח אות ל"ד)

אוצר פניני החסידות

אמרי יהודה | על ידי שהצדיק דבוק בבורא משפיע לאנשיו קדשה ודבקות ..... **א**

תולדות יעקב | שני הלשון 'תבאי' ו'תביא' ..... **ב**

לקוטי שיחות | שתי מצות גשה האחרונות בתורה - הקהל וכתובת ספר תורה ..... **ג**

מחשוף הלכן | רמז לתקון הוצאת ספר תורה בליל יום פפור ..... **ד**

טל חיים | שלושה תנאים בעשיית התשובה ..... **ה**

עטרת ישועה | התשובה בימים הנוראים זריכה להיות מתוך שמחה ..... **ה**

תפארת שלמה | משה רבנו נשאר בקרב ישראל ..... **ו**

תורת אמת | בכל רגע ורגע משפּת זו קול משמים דופק ומעורר לב כל יהודי ויהודי 'שובה אל ה' אלקיך' ..... **ו**

פתחי חותם | השב בתשובה בימים אלו מתקן הכל ומהפך הדיון לרחמים ..... **ז**

לקוטי תורה | בחינת 'יעקב וביחית' 'ישראל' | תכלית בריאת העולמות - כדי להפך החשך לאור ולהשרות שכינתו ..... **ז**

לב שבעה | על ידי שהשפּת משפּחת לבוא יכולים כל הברואים אף הם לשפּח ..... **יא**

מגן אברהם | אחרי עבודת עשרת ימי תשובה יש להיות בקמחה רבה ובבטחון שפּחתם לטובה ..... **יא**

דברשות חתם סופר | על ידי עשרת ימי תשובה הודפּכנו וביבילתנו לשוב בתשובה אפלו מתוך אכילה ושתיה ..... **יב**

נתיבות שלום | בכל נדרי מתקנים את כל הפגמים הקשים ושוקרים את מחיצות הפרזל המפסיקות בינינו לשמים טרם יתקדש היום ..... **יב**

בני יששכר | 'יום פפור' מנקה 'יום הקדוש' להורות על היותו נעלם ונסתר ..... **יד**

דרך ה' | ביום הפפורים מאיר אור שבכדי לקבלו נדרש נתוק גדול מגשמיות ..... **יד**

שם משמואל | יום הקדוש הוא בחינת השפּת של עשרת ימי תשובה ויש להתפלל בו אף ורק לצורך גבוה ..... **יד**

אמרי אמת | ביום הפפורים יש מחילה אפלו על חטאים חמורים שהתשובה עליהם קשה ..... **יד**

מאור ושמש | העונות מבדילים בין האדם לתשוקתו לקדוש ברוך הוא ..... **טו**

פתחי חותם | יום הפפורים מכפר רק עם תשובה, ודוי חרטה ובכנה, וקבלה לעתיד ..... **טז**

שפע חיים | המנהג לנגן בפיוטים בימים הנוראים פיון שגם התשובה זריכה להיות מתוך שמחה והודיה ..... **טז**

לקוטי הלכות | על ידי הזקרת סדר העבודה ממשוף כל יחיד על עצמו קדשת קדש הקדשים ..... **יז**

סוד ישורים | העמדת השעיר לעזאזל חי עד גמר כל העבודות הוראה על החשיבות העצומה בברור ניאוצץ כל שהוא של קדשה שיעדון לא נכר ..... **יז**

דברי חיים | אפלו פוחתי הערך מודפּכים ומתעוררים עתה במסירות נפש ..... **יח**

בית אברהם | ביום הפפורים וראש השנה מתקנים פגמי הנפס ובסכות הוא הבראה רוחנית ..... **יח**

אזור אליהו | התקויה געת נעילה - לקבע בתוככי הלב בחזק את מסירות נפשנו ..... **יח**

מחירי מבעלזא | יש להמשיך את קדשת יום הקדוש על כל ימות השנה ..... **יח**

אוצרות גאוני הדורות

פני יוסף | התוכה שמושה הוכיח את ישראל ביומו האחרון ..... **יט**

והוכיח אברהם | משה לא נכנס לארץ לפי שהיה מלך ..... **יט**

נפש יהונתן | תחנת משה רבנו ללמד תורה לישראל ויהושע יעסוק במלחמה ..... **כ**

ויעש אברהם | החיוב את התורה מאחר וה' נלחם לנו ..... **כ**

מקוה מים | לעיני כל ישראל אמר משה ליהושע שישמע לקול הזקנים, אכל בציועא אמר לו הר על קדקדם ..... **כא**

וידבר משה | נתינת הפח לחכמי ישראל לעבר על דברי התורה לצורך סגים וגדרים ..... **כא**

חמדת ישראל | זיאת תלמידיו חכמים מביאה לזיאת ה' ..... **כב**

משלי יעקב | רמז הנתבז על אכילת תשיעי בלשון תענית להורות על גדל ערפה וקדשטה ..... **כב**

דברי חיים | רמז הפסוק שאין הששון מטרקרג ביום הפפורים ..... **כג**

זרע שמושו | תשובה מאהבה ביום הפפורים על ידי ששוהה כל היום בבית הנקטת ודבוק בעבודת הבורא ..... **כג**

ילקוט האורים | נקוד תבת 'לחיים' ביום הפפורים ..... **כד**

תורת משה נתן | התשובה הנעשית ביום פפור היא לפניו יתברך ממש ..... **כד**

מקור ברוך | מעלת התשובה ביום הפפורים ..... **כה**

מנחת אלימלך | השפּעת קדשה וטהרה בלבבות בני ישראל שלא יחטאו בכל ימות השנה ..... **כו**

מעשי צדיקים ..... **כו**

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... **לג**

זוהר הקדוש | עם פירוש הכתר והכבוד ..... **מ**

פְּרַשְׁת וַיִּלֶךְ

כתיב וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל. וכי משה הלך לבית פל אַחַד וְאַחַד וְאָמַר לוֹ דָבָר ה', רק הפרוש כָּף: וילך משה – שְׁמֹשֶׁה הֶלֶךְ בְּחִדְרוֹ אָנָּה וְאָנָּה בְּדַבְּקוֹת וְכַדוּמָה, וַיִּדְבֵּר כו' – בְּזֶה דָבָר מְחֻדָּר לְכָל אַחַד וְאַחַד, עַד בְּאֵן. וּמִיָּד נִסּוּג אַחֹר הָאִישׁ מְלַדְבֵּר דְּבָרָיו וַיֵּצֵא בְתִשּׁוּבָה.

רק המקשר לצדיק מקבל ממנו

כי על ידי שהצדיק עובד ה' בחדרו מאיר אור עבודת השם לכל אַחַד וְאַחַד בְּלִבּוֹ. והוא באפן מי שרוצה לקשר את עצמו עם הצדיק אז מאיר מזה לזה, אבל מי שאינו מקשר להצדיק אי אפשר לקבל ממנו הארה.

משל לצנור המקלח מים שרק המקרב את כליו משפע ממנו

כדאיתא בספרים המשל לצנור המקלח מים, אם התבית דבוק להצנור אז מקבל מהצנור, אבל אם התבית רחוק אפלו מעט מהצנור, אזי אף על פי שהצנור מקלח אבל התבית אינו מקבל, כי רחוק ממנו, ואז בעל התבית אומר ראו שאין זה צנור טוב כי אי אפשר לקבל על ידו מים, ואינו מרגיש שאין זה חסרון הצנור, רק ממנו, מחמת שהתבית רחוק מהצנור:

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל (לא א)

אמרי יהודה

רבי יהודה ליבוש מברע"אן זיע"א

על ידי שהצדיק דבוק כבורא משפיע לאנשיו קרשה ודבקות

שמעתי מאבי אדוני מורי ורבי ז"ל בשם חתנו הקדוש, הוא זקני מראפשיטין, 'אשרי אדם עוז לו כף מסלות בלבכם' (תהלים פד ו), כי הצדיק על ידי שהוא דבוק בו יתברך בעז, על ידי זה מאיר גם בלב אנשי סגלתו הדבוקים בו להאיר בלבכם גם כן הקדושה ודבקות הבורא יתברך, וזה 'אשרי אדם עוז לו כף' ועל ידי זה גורם 'מסלות בלבכם' של הדבקים בו גם כן, ודברי פי חכם חזן.

מעשה בהרב הקדוש רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

וכמו ששמעתי מאבי אדוני מורי ורבי ז"ל מעשה שהיה אצל חתנו, הוא זקני הקדוש מראפשיץ ז"ל, שפעם אחד בא אליו איש אחד, והיה אצלו כמה שבועות, ואחר כך אמר האיש בלבו, זה כמה אני יושב פה ואני חפץ לנסע לביתי ועדין לא אמר לי רבי איזהו דרך לעבודת הבורא יתברך וכדומה.

'וילך משה וידבר' – הצדיק מהלך בחדרו אנה ואנה ומדבר לבבות ישראל

על כן הלך האיש בבקר לחדר זקני הקדוש במחשבתו לאמר לו שיגיד לו איזהו דרך. ופתח הפתח ונכנס לתדרו, ומצא אותו הולך בחדרו אנה ואנה כדרכו בקדוש, ותכף פתח זקני הקדוש בדברים אליו:

ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם (כי אתה תבוא את העם הזה – ארי את תיעול עם עמא הדין, משה אמר ליהושע,

פרשת וילך

אֶחָטָא, וְגַם אֲנֹכִי כַּאֲשֶׁר יִזְכְּנוּ הַבּוֹרָא בְרוּךְ הוּא לֵאמֹר לָכֶם לֹא אֶמְנַע חֵס וְשְׁלוֹם, וְעַל דְרָף זֶה טוֹב וְנִכּוֹן לְפָנֵינוּ לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְנַהֵג בְּךָ.

משה חשש שיהושע לא ירצה לקבל ההנהגה מחמת עגונה יתרה, לכן אמר לו תחלה שינהיג יחד עם הזקנים

והנה ידוע מהתרגום יונתן 'כד חמא משה ענותנותו של יהושע קרא ליה יהושע' (כמדבר יג טז). ובזה הדרך דבר משה רבנו עליו השלום.

כי ידע אם יאמר ליהושע שיהיה מנהיג ורועה לישראל, מרב ענותנותו לא ירצה לקבל המשרה על שכמו, על כן אמר לו, כי אתה בתוף עמי - זקנים שבדור, ותהיה אתה והם שוים ואין אתה רועה, כדי שלא ימאן, וכנ"ל.

והראיה לזה, כי שלא בפניו אמר בפרוש בלשון ובדרך דבר ומושל, הוא עבר לפניו, 'הוא' זה מלך ומושל, כמאמר חז"ל בסנהדרין וביומא (עג): הוא זה מלך.

אך בפניו אמר בלשון שיקבל, וכמאמר חז"ל ופרוש רש"י בפרשת פנחס על פסוק קח לך וגו' (כמדבר כו יח), ע"ן שם ברש"י כי משה רבנו עליו השלום הרבה עמו דברים כדי שיקבל עליו, אבל אחר כך בפקדת וצווי הבורא ברוך הוא נאמר שם כפי המצטרף.

ולהצילו מן הטעות גם בזה, שלא יתחכם הרבה, על כן אמר לו בפרוש 'אתה תביא' על כרחך כי אי אפשר בלא זה, דבר אהד לדור:

הקהל את העם האנשים והנשים והטף ונרף אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת (לא יב)

זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתו ועצתו, אבל הקב"ה אמר ליהושע כי אתה 'תביא' את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם, תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טל מקל יתך על קדמך, דבר אחר לדור ולא שני דברים (לדור, רש"י) (לא ט)

תולדות יעקב

הבי יעקב מבארנוב זיע"א נכד רבי אשר ישעיה מרופשיץ זיע"א

שוני הלשון 'תביא' ו'תביא'

נראה לי לבאר ענין השנוי בפסוק, 'תבוא' בוא'ו ו'תביא' ביו"ד, כמובא ברש"י הקדוש, ובפרט כאשר משה רבנו עליו השלום אמר 'יהושע הוא עבר לפניו' (פסוק ג) ואמר בלשון יחיד.

מעשה בהרה"ק מרופשיץ זיע"א שבענותנותו גער בחסידים שכאו להסתופף בצלו

אבל אפשר לבאר, על פי ששמעתי ממגיד אמת, שנסעו ובאו החסידים אל כבוד קדושת אבי אדוני זקני הרב הקדוש מראפשיץ זיע"ע עת התאספם אליו על יום טוב.

הרעיש מאד וקצף עליהם: מה זה אתם דופקים על הלתותי. ובענות צדקו אמר: הלא בביתי אין כל, למה זה באתם אלי, טוב היה לכם לכתת רגליכם לנסע אל צדיק אחד ואני עמכם גם כן, עד כאן דבריו הקדושים.

לכסוף נעתר לבקשתם בתנאי שהם יוכיחו אותו והוא יוכיח אותם

ואז ענה ואמר לו איש חסיד אהד בלשון אשכנזי: לאז דער רבי נישט זינדיגין אינו עמיר פאהרין [כאשר הרבי לא יחטא, אנו נסע].

וכאמר שמע אבי אדוני זקני הקדוש את דבריו שאמר לו שלא יחטא, השיבו חכף: על דרך הזה טוב הוא לפנינו, שתהיו אתם אומרים אלי איזה דרך והנהיגה טובה בדרכי השם כאשר מפיו יקרא אלי שלא

הטעם שנאמרה מצות ספר תורה בסוף הארבעים שנה ולפני כניסתם לארץ על דרך הנ"ל

ועל פי זה יש לכאר – מעין זה – גם במצות כתיבת ספר תורה, ש'מפךש בה' כתבו – מעלה עליו הכתוב כאלו קבלו מהר סיני' (מנחות ל), והוכח להלכה ברמב"ם במצות כתיבת ספר תורה (תפלין מוזהב וספר תורה רפ"ז).

כי זהו – תכן – מצות כתיבת ספר תורה בשלמותה, שגם אלו שלא היו בגופם בהר סיני בעת קבלת התורה, יהיה אצלם מעין קבלת התורה. ולכן נאמרה מצוה זו בסמיכות ליציאתם מן המדבר ומנשיאות משה.

הטעם שבכל שבע שנים צריכים לחיות מחדש את מעמד הר סיני בהקהל

והנה הטעם והצורך לכך ש'שומן לזמן (בכל שבע שנים) צריכים לחיות מחדש (איבערלעבן) את מעמד הר סיני בהקהל, וכן זה שכל אחד חייב לכתב ספר תורה שיהיה 'כאלו קבלו מהר סיני' – אף שכל הנשמות היו בעת מתן תורה.

כמו שנאמר 'את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה' (דברים כט יד), וגם נצטוינו רק השמר לה ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב' (שם ט ז).

עקר החדוש של מעמד הר סיני הוא מה שהיה באפן של 'ראיה'

הוא משום שעקר החדוש דמעמד הר סיני ומתן תורה היה, לא בלמוד התורה ושמיעת מצות ה', ובפירוש שזה היה גם קדם מתן תורה אצל האבות כו'.

אלא החדוש הוא, שאז היה זה באפן של 'ראיה', כמו שנאמר 'וכל העם ראים את הקולת גו' (שמות כ טו) אתם ראינו גו' (שם

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שתי מצות עשה האחרונות בתורה – הקהל וכתובת ספר תורה

בפרשתנו נתפרשו שתי מצות עשה האחרונות שבתורה (לדעת הרמב"ם, החנוך וכו') – שלא מנו ברכת התורה (מהפסוק האיונו לב א) במגן המצות:

מצות הקהל (מקץ שבע שנים גו' כבוא כל ישראל גו' הקהל את העם גו' – לא י ואילוף) ומצות כתיבת ספר תורה (ועתה כתבו לכם גו' – לא יט).

הטעם שנאמרה מצות הקהל בסוף הארבעים שנה ולפני כניסתם לארץ – ולא יחד עם שאר מצות התלויות בארץ

הטעם שנאמרה מצות הקהל בסוף ארבעים שנה סמוך ולפני כניסתם לארץ, ולא ביחד עם שאר מצות התורה (התלויות בארץ) – כי שאני מצוה זו בגדרה משאר מצות התלויות בארץ:

כשאר מצות אלו, התנאי בהם דכניסה לארץ הוא רק תנאי במקום וזמן חייבן (שאינן חייבים בהם במדבר כי אם בכניסתם לארץ וכו').

מה שאין פן מצות הקהל, הרי זה שחייבה הוא בארץ וזקא, הוי חלק מעצם המצוה, דכאשר יוצאים בני ישראל ממדבר סיני – המקום שבו קבלו את התורה מפי הגבורה למקום אחר ושונה בתכלית;

וכן עוברים מנשיאות משה (שקבל התורה מפי הגבורה) לנשיאות יהושע – צריך להיות אצלם (מזמן לזמן) מעין המעמד שנתנה בו בסיני הקהל את העם האנשים והנשים והשף וגרף, לחזקם ולזרזם במצות התורה.

פרשת וילך

ובמעשה שלו, אזי הוי 'כאלו קבלו מהר סיני', על דרך הראיה דמתן תורה ש[גם] הגוף הגשמי של האדם – היה באימה וביראה וברתת ובזיע.

קיום מובנה הפנימי והמעשי של מצות הקהל בזמן הזה

אף על פי שבזמן הזה, שאין בית המקדש אין מצות הקהל כפשוטה, הרי מובן, שפשוט שהוא בכל הדברים התלויים במקדש (קרבנות וכו') – שברחוקות ישנם גם עתה, וכמאמר חז"ל (ברכות כו:): תפלה במקום קרבנות תקנום, ישנו מעין זה במצות הקהל.

שעל ידי ההוספה וחזיק בהתעוררות זו שכל אחד ואחד עושה – על ידי שמקהיל אנשים נשים וטף השכינים אליו, ומעוררם על דבר למוד התורה וקיום המצות, ובכלל – 'ליראה את ה' אלוקים', הרי זה פועל בהנקהלים – 'נזכרים ונעשים' – ליראה כל הימים כאלו עתה נצטוו בה מפי הגבורה בתקף הראיה דמתן תורה.

ועד שזה ממהר ומזרו קיום היעוד ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים ולירושלים בית מקדשן בית המקדש השלישי, בביאת 'המלך המשיח' שיקרא בו את התורה הזאת, בגאולה האמתית והשלמה, ובמהרה בנימינו **ממש** (חלק לד עמ' 189 ואילך):

לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלוקים והיה שם בד לעד (לא)

(כ)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמז לתקון הוצאת ספר תורה כליל יום כפור

אפשר לרמוז על ערב יום הכפורים שמוציאין ספר תורה ואומרים עליו 'כל נדרי, ובמקום שמוכרין ספר תורה למוציאו בעת

פסוק יט), 'הראנו ה' אלוקינו את כבודו גו' (דברים ה כא), וזה היה 'בעבור (שעל ידי זה דוקא באים להשלמות אשר) תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו' (שמות כ יז).

אינה דומה שמיעה לראיה – ההבדל בין שמיעה לראיה

וכידוע דאינה דומה שמיעה לראיה, דשמיעה היא מרחוק (ולכן ביבלתה לתפס רק דבר רוחני כמו קול וכהאי גוונא, ונתפס רק בשמיעה – הבנה והשגה, רוחניות האדם).

מה שאין פן ראיה היא מקרוב (ולכן ראיה תופסת בדבר גשמי, וגם פועלת על גשמיים גופו עד שהדבר הנראה מתאמת אצל הרואה), וכן היה במתן תורה, שכל העם ראים את הקולת' – רואים את הנשמע, ולכן נתאמת אצל כל אחד ואחד מישראל שאנכי ה' אלוקיך וכו' (שם כ ב).

על ידי מצות הקהל נכחו הדור שאחר מתן תורה גם כן במעין מעמד הר סיני בכחינת 'ראיה'

ויש לבאר שזהו הטעם שבכדי שהדור שלאחר דור מתן תורה והדורות הבאים יראו את ה' אלוקים ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת – אינה מספיקה זכירת מעמד הר סיני – שזוכר דבר שהיה בעבר, שאז האדם הוא ברחוק מהדבר.

אלא צריך להיות ענין מחד, מצות הקהל, שכל ישראל, אנשים נשים וטף, נקהלים יחד כמו במעמד הר סיני ויראה עצמו כאלו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל (רמב"ם חגיגה פ"ג ה"ח).

טעם חיוב כתיבת ספר תורה אף שכל הנשמות נכחו במתן תורה על דרך ה"ב"

וכן הוא במצות כתיבת ספר תורה, שדוקא כאשר כותבו בעצמו, שפועל בעצמו

טל חיים

רבי חיים מאטינא זיע"א

שלושה תנאים בעשית התשובה

תקנת השבים הוא להרבות בלמוד התורה הקדושה, באמרו ו'ל על הפעל תשובה, אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמד שתיים. וכן לתקן פגם הברית, אשר זה הוא יסוד ועקר לתשובה גמורה. והרמב"ם ו'ל בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב) כתב לשוב בתשובה שלמה ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד.

הרמז לשלשתם בפסוק

ועל שלש אלה ירמו הכתוב, לקח את ספר התורה הזוהי הוא למוד התורה הקדושה, ושמתם אתו מצד ארון ברית, זה הוא על תקון מדת יסוד, ואז והיה שם בד לעד. וזה 'שובה ישראל עד - עד - ה' אלווקי':

הקהילו אלי כל זקני שבטיכם ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה כם את השמים ואת הארץ (לא כח)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א

התשובה בימים הנוראים צריכה להיות מתוך שמחה

בפסוק הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם כו' ואעידה כם את השמים ואת הארץ, נראה על פי הודיע מספרים הקדושים אשר העצבות מדה גרושה הוא עד מאד, וכאשר אמר מרן רבנו הקדוש מלובלין זצלה"ה אשר יותר חביב להס'מ העצבות אחר העברה מן העברה גופא.

וזה שאיתא לכוון באמירת ערב יום הכפורים בפסוק אור נרע לצדיק ולישרי לב

היה טוב לקנות אותו אפלו בממון הרבה, כי נטילת ספר תורה בעת ההיא יש בה תקון גדול לעובר על נדרים ושבועות ולפוגם באות ברית, נטילת ספר תורה באותה שעה סגלה נפלאה לתקון השבועות ולתקון אות ברית.

והטעם כי הנדר באמא והשבועה במלכות, ושניהם נקראו 'שם', וה'ספר' גימטריא 'שם', ומשום הכי כשיחבב ספר תורה ותהיה תשובה עם נטילת ספר תורה שהוא גימטריא 'שם', יבוא 'שם' ויכפר על 'שם'.

וכן נמי אם פגם באות ברית, אות ברית יש בו 'שם', משום דחתום בו שם הוי"ה ושם שד"י ששניהם גימטריא 'שם', ואם פגם בו יבוא 'שם' ויכפר על פגם אות ברית שחתומים בו שני שמות שהם גימטריא 'שם'.

תקון פגם שבועות ונדרים ואת ברית

וזהו שרמו כאן לקח את ספר התורה הזוהי לקח את ספר התורה הזוהי עם הכולל גימטריא זה בערב פפור בהיתר נדרים, דהינו הוי זהיר לקח ספר תורה אפלו בממון הרבה בערב פפור בעת התרת נדרים.

וזהו לקח את ספר התורה הזוהי דהינו קנה אותו אפלו בממון הרבה בעת התרת נדרים. ותדע שיש בו סגלה נפלאה לתקן את אשר פגם בנדרים ושבועות ואות ברית כאמור.

וזה שאמר ושמתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם, 'ארון' רומז לפגם השבועה והנדרים, שהשבועה היא בארון, ומלת 'ארון' גימטריא 'נדר' עם שלש אותיותיו, ברית ה' רומז לאות ברית.

וזהו ושמתם אתו, דהינו לקיחת ספר תורה בעת הזאת מתקן מה שפגמת בנדרים ושבועות ובאות ברית, וזהו מצד ארון ברית ה', דהינו מתקן מה שפגמת מצד ארון שהוא השבועה והנדר, ומצד ברית ה' שהוא אות ברית כמשמעו:

חי עמכם היום' ועל ידי זה 'כי ידעתי אחרי מותי'.

ישוב ג' תמיהות

ובזה מישב תמיהה נשגבה על משה רבנו, א' שלקח הבחירה מהם, כיון שפכר אמר שיקטאו מכרחים המה לחטא, שאם לא כן יהיו חס ושלום דברי משה בראים. ב', שאין מדרך הצדיקים לפתח פה לשטן, והנה ליה למימר בתנאי. ג', אם יודע שיהיו חוטאים מה הועיל בהקלה הזו ובשירה הזאת.

אך להנ"ל ניקח מאד, שאמר להם שאף אחר מותו יהיה יודע במעשיהם הרעים ומה שיקרה אותם ויהיה לו צער גדול מזה, ועל כן הקהיל אותם ורצה שיהיו טובים כדי שיהיה לו לנחת בגלגולו.

דיוק הלשון 'נימת שם משה' ושאר הפסוקים המדברים במיתתו

ובזה מדיק 'נימת שם משה' (להלן לה ה), דהינו ששם לבדו הוא מת, אבל מתוך הקהל לא נאבד עדין פמבאר בזה הקדוש. **ובזה** מבאר 'ובך נאמינו לעולם' (שמות יט ט), 'ומשה וגו' לא כהתה עינו' וגו' (להלן לה ז), 'במתו' מיתר, דהינו שבמותו לא כהתה עינו, שעדין רואה ואינו נראה. וזה גם כן פרוש 'ולך משה וידבר את הדברים', שאז שהלך מעולם עדין מדבר הדברים האלה:

(מכת"ק)

שמחה, אשר בא"ת ב"ש הוא ביס"ץ, עולה עץ"ב, הוא הפך מן שמחה.

קשור ימי הדין והיראה עם ימי השמחה של חג הסוכות

וצריך האדם אף אם חס ושלום חטא להתחזק את עצמו ויהיה בשמחה ולא בעצבות, ויעשה תשובה מתוך שמחה, ועל כן צריכין לקשר ימי ראש השנה שהמה ימי יראה עם זמן השמחה דחג הסוכות.

הרמז בפסוק

וזוהו הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם, רומז על מצות הקהל שהוא בחג הסוכות זמן שמחה, ואז הוא בחינת ואעידה כם את השמים ואת הארץ, רומז לראש השנה שאנו תוקעין לו למ"ד קולות.

ולזה ואעידה רומז ע"ד על למ"ד קולות שאנו תוקעין כמו שפרש מן אבינו וצ"ל, ושמי"ם אר"ץ עולה תרוע"ה.

והינו הגם שאנו בראש השנה בכחינת היראה מהלמ"ד קולות דשופר, עם כל זה נקשרו תכף לימי השמחה וזמן הקהל דסוכות למען לעשות התשובה מתוך שמחה וכו', שצריך תכף לקשר ימים הנוראים בימי שמחה ולא תהיה עצבות חס ושלום רק תשובה בשמחה.

הן בעודני חי עמכם היום וגו' כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחתו וגו' (לא כז-כט)

שבת שובה

תורת אמת

רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א בכל רגע ורגע משבח זו קול משמים דופק ומעורר לב כל יהודי ויהודי 'שובה אל ה' אלוקיך'

ידוע שכלל נפשות ישראל מוכנים תמיד לעשות תשובה, רק מפני שנצטרך להיות

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א משה רבנו נשאר בקרב ישראל

יש לזקוק מהו שכתב 'חי עמכם היום', הנה ליה למימר 'כי ידעתי כי השחת תשחיתו' אחרי מותי. אף כי משה רבנו עליו השלום ישנו בכל דור ודור, ועל זה מדיק 'הן בעודני

ימי תשובה ו'כפור

עוד 'עמיתו' ראשי תבות צ'שורת ימי תשובה ו'כפור. לרמז אם אתרע ולא תזרף בתשובה בשאר ימות השנה אל תוסיף לעשות אונאה לעמיתך שהוא הקדוש ברוך הוא בראש השנה ובצ'שורת ימי תשובה יום כפור.

כי אם התעורר לשוב בימים הנוראים האלה ו'גראת מאלהיך' בשמעך פרוזא קרא בחיל הוא השופר התעורר לשוב בתשובה שלמה פי אני ה' נאמן לשלם שכר לשבים ונאמן ליפרע ממי שאינם שבים.

מי שאינו שב בתשובה בימים אלו ענשו כפול

ומי שלא שב בימים האלה בזמן הזה עושה לי אונאה גדולה וענשו כפול, לפיכך הזהר ו'גראת מאלהיך'. והתשובה שתשובו תהיה על מנת שמעתה ומעכשו לא תשובו לסורכם רק מכאן והלאה ו'עשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו', וכשתעשו כן, ו'נתנה הארץ פריה' היא ארץ העליונה מלכות שמם: תשפיע לכם ברכה עד בלי די:

לקוטי תורה

רבי טניאור זלמן מליאדי זיע"א

בחינת 'עקב ובחינת 'ישראל' | תכלית בריאת העולמות - כדי להפך חשך לאור ולהשרות שכינתו

שוכה 'ישראל וכו' (הושע יד ב). הנה יש ב' בחינות, 'עקב ו'ישראל, ובתיב 'לא 'עקב 'אמר כו' (בראשית לב כט). והענין, הנה נודע פי תכלית בריאת העולמות להיות לו יתברך דירה בתחתונים, דהינו על ידי אתפטיא סטרא אחרא ואתהפכא חשוכא לנהורא כו'.

'עולם' מלשון 'העלם'

כי הנה 'עולם' הוא מלשון 'העלם', שהוא החשך וההסתר שמעלים ומסתיר אור אין

לזה אתערוותא מעמקא דלכא - וזה אינו ביד האדם.

אמנם בימים האלו השם יתברך ברחמיו שולח התעוררות בלב נפשות ישראל, שיתעוררו לשוב אליו מעמקא דלכא, ועל זה נקרא בשם שבת 'שוכה', הרומז על ענין האתערוותא דלעילא שמופיע בנפשות ישראל מכח מאמר הנביא בצווי השם יתברך 'שוכה' ישראל עד ה' אלהיך.

ובכל רגע ורגע מיום השבת הזה קול דודי דופק בנפשות ישראל שוכה ישראל וגו', מכח בחינת אתערוותא דלעילא. והשם שבת 'תשובה' נקרא על בחינת אתערוותא דלתתא מצד האדם, שנפתח גם בן המקור לזה ביום השבת הזה.

'שבת הוא מלועז ורפואה קרוכה לבוא' - כשבת רפואת התשובה קרוכה

ויש לומר הרמז גם בן ב'דברי תו"ל (שבת יב). שבת הוא מלועז ורפואה קרוכה לבוא, פי בכל ימי התשובה אנו זועקים 'השיבנו ה' אליך ונשובה', ובשבת אין צורך לזעק, כי הרפואה, הינו מה ש'נאמר (ישעיה ו י) 'ושב ורפא לו' - קרוכה לבא בשבת זה, כדברינו הנ"ל:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

השב בתשובה בימים אלו מתקן הכל ומחפך הדיו לרחמים

ולא תונו איש את עמיתו' (ויקרא כה יח), 'עמיתו' הנאמר כאן רומז על הקדוש ברוך הוא הנקרא רצף ורע אביך. והנה את עמיתו עם שני כוללים גימטריא זה יום ראש השנה.

ולא תונו איש את עמיתו' ראשי תבות צ'שורת

‘אַרצ’ן, שִׁיחֵיו כֹּל הָאַרְבָּעָה בְּחִינּוֹת מִיַּחַדִּים לְהָ לְבָדוּ.

דְּהִינּוּ שֶׁהַשְּׂכָל וְהַדְּבוּר יִהְיוּ מְמַלְאִים מִתּוֹרָה, דְּאוֹרֵינָא מִחֻמְקָה כּו’, וְדַבְרָתָּ בָּם כּו’ (דברים ו ט), וּבְחִינַת הַמַּעֲשֶׂה מִפְּרֵשׁ בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה וְאַסְפֵּת דְּגִנְדָּה (שם יא יד) הוּא מַעֲשֶׂה הַצְּדָקָה כּו’.

‘יְחודָא תַתָּא’ וְאַתְכַּפֵּיא’ הוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב

וְהִנְה יְחודָא תַתָּא הִיא בְּחִינַת יַעֲקֹב, “ יַעֲקֹב, ” בְּחִינַת חֻמְקָה וּבִטּוּל הַנְּמִשָּׁף בְּבְחִינַת יַעֲקֹב וְסוּף הַמְּדַרְגָּה לְהִיּוֹת אֲתַכְפֵּיא וְאַתְהַפְּכָא.

וְהִינּוּ כִּשְׁעֲרֵינִי הָאָדָם בְּבְחִינַת מַלְחָמָה בְּאַתְכַּפֵּיא וְאַתְהַפְּכָא זֶה, שְׂאָז מַדַּת אֱלֹקִים וְצַמְצוּם לְהִיּוֹת עֲלֵמָא דְּפִרוּדָא הִיא הַגּוֹבְרָת בּוֹ וְהִיא עֲקָרִית בְּנַפְשׁ הָאָדָם, אֵלָא שְׂמַמְשִׁיף בְּחִינַת יו”ד דְּהִינּוּ שְׁלוּב הִיָּה בְּאַלְקִים וְאֲדַנִּי.

בְּחִינַת יִשְׂרָאֵל – אַחַר שֶׁכָּבַד גָּבַר שֵׁם הַיְּהוָה עַל אֱלֹקִים

אַבְל ‘יִשְׂרָאֵל’ – כִּי שְׁרִיַת עִם אֱלֹקִים (כּוֹרַשִׁית ל ב ט), שְׂכָבַר גָּבַר שֵׁם הַיְּהוָה עַל שֵׁם אֱלֹקִים, דְּהִינּוּ שְׁלוּב שֵׁם אֱלֹקִים וְאֲדַנִּי בְּהוּיָה, וְהָרִי הוּא לְמַעְלָה מִבְּחִינַת אֱלֹקִים הוּא הַצַּמְצוּם כּו’.

כ’ פְּרוּשִׁים בְּהוּיָה הוּא הָאֱלֹקִים

וְהִנְה כְּתִיב וַיִּרְא כָּל הָעַם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ הוּיָה הוּא הָאֱלֹקִים כ’ פְּעֻמִּים (מלכים א’ יח ט).

אָךְ הַעֲנִינִי, כִּי ‘הוּיָה’ הוּא הָאֱלֹקִים יֵשׁ בּוֹ ב’ פְּרוּשִׁים. הָא’, שִׁ‘הוּיָה’ הוּא גְלוּי אֹר אֵין סוּף בְּרוּף הוּא בְּבְחִינַת הַמְּשַׁכָּה וְהַתְּפִשְׁטוּת, שְׁהִיא מִבְּחִינַת הַיְּהוָה וְתִסְדֵּד לְהוּוֹת כֹּל הַהִיּוֹת – הוּא הוּא עֲצֻמוֹ הָאֱלֹקִים וְצַמְצוּם שְׁנַתְּצַמְצֵם לְהִיּוֹת עוֹלָמוֹת נִפְרָדִים בְּעֲלֵי גְבוּל בְּרַבּוּי הַתְּחַלְקוֹת הַמְּדַרְגּוֹת מִיָּנִים מִמִּינִים שׁוֹנִים.

סוּף בְּרוּף הוּא הַשׁוֹכֵן בְּתוֹכּוֹ וְנִרְאָה לֵישׁ וְדָבַר בְּפִנֵי עֲצֻמוֹ, וְחֻשְׁפָּה זֶה יִתְהַפֵּף לְאוֹר לְעֵתִיד לְבָא, כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ כּו’ (ישעיה נב ח).

הַחֻשְׁךְ יִהְפֵךְ לְאוֹר לְעֵתִיד לְבָא עַל יְדֵי מַעֲשִׂינוּ בִּימֵי הַגְּלוּת

וְהִינּוּ עַל יְדֵי מַעֲשִׂינוּ וְעִבּוּדְתָנוּ בִּימֵי הַגְּלוּת בְּבְחִינַת אֲתַכְפֵּיא וְאַתְהַפְּכָא שֶׁל הַנַּפְשׁ מְזָה לְעַמַּת זֶה, בְּקִיּוּם מַה שְׂאָנְאֵמֵר וְיִדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לְכַבֵּף כִּי הוּיָה הוּא הָאֱלֹקִים כּו’ (דברים ד ט), שְׁעַל יְדֵי בְּחִינַת יְדִיעָה זֶה שְׂבִ‘הִיּוֹם לְעִשׂוֹתָם שְׁהִיא בְּחִינַת יְדִיעָה לְבִדְהָ, זֹכָה לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ לְמַחֲרָ לְקַבֵּל שְׂכָרָם בְּבְחִינַת רְאִיָּה מִמֶּשׁ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ כּו’.

‘הוּיָה הוּא הָאֱלֹקִים’ – יְחודָא עֲלָא וְיְחודָא תַתָּא

וְעֵנִין ‘הוּיָה הוּא הָאֱלֹקִים’ הוּא עֵנִין יְחודָא עֲלָא וְיְחודָא תַתָּא (שְׁלוּב שֵׁם הַיְּהוָה בְּשֵׁם אֱלֹקִים וְאֲדַנִּי, וְשְׁלוּב שֵׁם אֱלֹקִים וְאֲדַנִּי בְּשֵׁם הַיְּהוָה) שְׂבַקְרִיאַת שְׁמַע אֲחַד וְכִירוּף שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, שְׁעַל יְדֵי זֶה יְבוֹא לְוְאֶהְבֵּתָ כּו’ וְלְהִיּוֹת בְּבְחִינַת אֲתַכְפֵּיא וְאַתְהַפְּכָא כּו’.

קְרִיאַת שְׁמַע פְּעֻמִּים כִּיּוֹם כְּנֵגַד שְׁתֵּי בְּחִינּוֹת ‘שְׁמִים וְאֲרִץ’

וְלִכְךָ קוֹרִין קְרִיאַת שְׁמַע פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם עָרַב וּבִקְרָ, לְפִי שְׂצָרִיף לְהִיּוֹת יְחודָא זֶה שֶׁל ‘הוּיָה הוּא הָאֱלֹקִים בְּשְׁמִים מִמַּעַל וְעַל הָאֲרִץ כּו’ וְכֵנֵגַד כִּי בְּחִינּוֹת אֵלוֹ שְׁהֵם שְׁמִים וְאֲרִץ קוֹרִין קְרִיאַת שְׁמַע פְּעֻמִּים עָרַב וּבִקְרָ.

בְּחִינּוֹת ‘שְׁמִים וְאֲרִץ’ בְּנַפְשׁ הָאָדָם

וְהִנְה כְּמוֹ שִׁישׁ בְּעוֹלָם שְׁמִים וְאֲרִץ, כִּף יֵשׁ בְּנַפְשׁ הָאָדָם כִּי בְּחִינּוֹת אֵלוֹ, כִּי הַנַּפְשׁ כְּלוּלָה מֵאַרְבָּעָה בְּחִינּוֹת אֵלוֹ: שְׂכָל, וּמַחְשָׁבָה, דְּבוּר, וּמַעֲשֶׂה.

וְהִנְה הַשְּׂכָל וְהַמַּחְשָׁבָה הֵם בְּחִינַת ‘שְׁמִים’, וְהַדְּבוּר וְהַמַּעֲשֶׂה הֵם בְּחִינַת ‘אַרְץ’. וְצָרִיף לְהִיּוֹת אֲתַכְפֵּיא וְאַתְהַפְּכָא בְּנַפְשׁ מְזָה לְעַמַּת זֶה, בֵּין בְּבְחִינַת ‘שְׁמִים’ וּבֵין בְּבְחִינַת

בבחינת אלקים ביחודא עלאה ותתאה להיות אתתפניא ואתתפכא, מאחר שפגם בשם הויה.

כי המצות נקראו מצות הויה כמו שאיתא בזהר הקדוש דתליין בשמיה פענבין באתכלא מימינא ומשמאלא, מימינא מצות עשה ומשמאלא מצות לא תעשה.

‘סקילה גשמית’ ו‘סקילה רוחנית’

והנה אומרים בתקון קריאת שמע שעל המטה ‘אם פגמתי באות יו’ד ונתחביתי סקילה’, וכן בודוי על חטא ביום הפפורים מזכירין סקילה שרפה כו’.

לא דברו בעברות חמורות וקא שחיב עליהם סקילה ממש, שהרי התורה היא בבחינת השתלשלות שיש בה גשמיות ורוחניות, וכשם שיש סקילה גשמיות על עברות החמורות בגשמיות כן יש סקילה רוחניות על עון ששקלוהו חז”ל בעברות חמורות.

‘השתחואה גשמית’ – כפיפת הקומה הגשמית,
‘השתחואה רוחנית’ – דאגת הפרנסה והחשכתה על ידי התבולות

והנה ההשתחואה בגשמיות הינו שפופף ראשו וקומתו הגשמיים, ויש השתחואה ברוחנית, שפופף ומבטל שכלו לדבר הנשפע מן השמש והירח שהם מגד תבואות כו’ (דברים לג יד), בדאגת הפרנסה על ידי איזו תחבולה – כאלו התחבולה ההיא היא עקרית בהשפעה זו. וכשמחשיב את התחבולה עקר ההשפעה שהוא בבחינת נפרד כו’, ועל זה הרי הוא חיב סקילה רוחנית.

וכיוצא בזה הרבה פרטי עברות ובטול מצות, שהם פוגמים את השם הויה כל חד לפום מאי דידע בנפשיה. אשר על כן לא יוכל להמשיך שם הויה בבחינת אלקים הוא הצמצום ביחודא תתאה ועלאה להיות אתתפניא ואתתפכא.

שהצמצום הזה, עם היות שבאמת הוא צמצום גדול לגבי אור אין סוף ברוף הוא שאינו בבחינת גבול, מכל מקום הוא הוא הויה, שהרי על ידי זה נמשך בבחינת הויה להיות כל ההיות מאין ליש, שמבלעדי הצמצום לא היו העולמות כלל, שהיו בטלים במקורם והיו כלא היו, ואם כן גם הצמצום הוא הוא הויה והמשכת החסד, ומיחדים ביחוד גמור ואמתי ממש.

ופרוש השני, כי בחינת הויה והמשכת החסד שמהנה כל ההיות שעל שם זה נקרא ‘הויה’ לשון ‘הוה’, והיו”ד שבראש התבה להורות שהוא מהנה תמיד, הרי בחינה זו היא רק בבחינת אלקים וצמצום לגבי עצמותו ומהותו יתברך כבכול.

‘אם יהיה אלקים עמדי ושמרני כו’ ושכתי בשלום’ – שלמות העבודה מדרגת ‘אתתפכא’ עד לדרגה הכי עליונה

וזהו שאמר יעקב בתפלתו ‘אם יהיה אלקים עמדי ושמרני כו’ ושכתי בשלום אל בית אבי אזי והיה הויה לי לאלקים’ (בראשית כח כ-כא), פרוש, כי אחר שיהיה אלקים עמדי בבחינת אתתפניא ואתתפכא, ואחר כל המדרגות עד ושבתי בשלום כו’, אזי יבא ויגיע למדרגה גדולה ונפלאה – היא בטול והתפללות באור אין סוף ברוף הוא ממש שלמעלה מעלה מבחינת הויה, עד שבחינת הויה בבחינת אלקים תחשב.

מי שחטא אינו יכול להמשיך בחינת ‘אתתפניא ואתתפכא’ כיון שפגם בשם הויה

והנה יעקב אמר פסדר המדרגה ממש למעלה, והינו מדרגת הצדיקים ההולכים לפני ה’ ממדרגה למדרגה.

אך מי שהעביר את הדרך וחסא על הנפש, שפגם באיזה לא תעשה או בבטול מצות עשה, הרי אי אפשר לו להמשיך בחינת הויה

מי שפגם ביכלתו להמשיך על ידי צעקה מעמקא דליבא והתכללותו באור אין סוף שלמעלה מבחינת הויה

והעצה היעוצה לזה, וינצקו אל הויה (תהלים קו ח). שְׂכָדֵי הַלְוִיִּם הַמְשֻׁכּוֹת הַיְוִה צְרִיף לְהַקְדִּים בְּחֵינַת צְעָקָה בְּלֵב מְקָרֵב אִישׁ וְלֵב עֵמֶק מֵעֵמֶק דְּלֵבָא, וְלֵהִיּוֹת בְּטֵל וְנִכְלָל בְּאוֹר אֵין סוֹף בְּרוּף הוּא מִמֶּשׁ שְׁלִמְעָלָה מִבְּחֵינַת הַיְוִה, כִּי 'אֵינִי הוִיָּה הוּא שְׁמִי כו' (ישעיה מב ח) כְּנ"ל, אֵלָא מִצַּד עֲצֻמּוֹתוֹ וּמֵהוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ נִקְרָא בְּשֵׁם 'אֲנֹכִי' מִי שְׁאֲנֹכִי שְׂאִינִי נִתְפָּס בְּשֵׁם.

והינו על ידי בחינת רחמנות מדתו של יעקב - מְבָרִיחַ מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה, דְּהֵינִי מִן הַקְּצָה הַתַּחְתּוֹן שְׂרִד מִטָּה אֶל הַקְּצָה הָעֲלִיּוֹן שְׂמֵרָאשׁ כֹּל דְּרֻגִין בְּחֵינַת אֲנֹכִי שְׁלִמְעָלָה מִבְּחֵינַת הַיְוִה.

יעורר רחמים על ניצוץ האלקי שבקבו

ובחינת רחמנות זו הוא שיעור רחמים על ניצוץ אלקות שבנפשו, אחר שישים אֶל לְבוֹ רִוּמָמוֹת אֵין סוֹף בְּרוּף הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ שֶׁהוּא רָם וְנִשְׂא מִבְּחֵינַת הַיְוִה, כִּי הַיְוִה בְּחֻמָּה וְכֹלֶם בְּחֻמָּה עֲשִׂיתָ כְּתִיב (תהלים קד כד), שֶׁהוּא כְּעֲשִׂיָה גְשֻׁמִּיּוֹת, וְאִי לְזֹאת הֶרְחַמְנוֹת גְּדוּלָה עַל נִיצוּץ אֱלֹקוֹת שְׁבִנְפָשׁוֹ אֵיף שְׂרִד פְּלָאִים מְאִיגְרָא רַמָּה כו'.

באור 'שובה ישראל עד ה' אלקיך' על דרך הנ"ל

וזהו שובה ישראל עד הויה אלקיך (הושע יד ב), פְּרוּשׁ עַד שֶׁהַיְוִה יִהְיֶה בְּבְחֵינַת אֱלֹקִים וְצִמְצוּם עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה - הוּא הַתְּעוֹרְרוֹת הֶרְחַמְנוֹת.

כי עקר התשובה בלב, שתהיה התשובה גדולה כל כך בפנימית הלב מעמקא דלפא עד כי ישוב לבטל ולפלל באור אין סוף ברוף הוא ממש שלמעלה מעלה מבחינת הויה, רק 'לפני הויה תטהרו' (ויקרא טו ל) ו'אנכי אנכי הוא מטה כו' (ישעיה מג כה).

'כי כשלת בעונך' - מפני שכשלה הגשמה על ידי העונות עליה להתקדם בדרך דלוג ולא כסדר המדרגות

והנה סדר התשובה הוא שלא כסדר והשתלשלות המדרגה ממטה למעלה כנ"ל, רק הוא בבחינת דלוג למעלה מבחינת השתלשלות.

והטעם באר הכתוב, 'כי כשלת בעונך', והינו כמו שנגאמר 'כשל בעוני כחי' (תהלים לא יא), הינו הנשמה, שהנשמה קרויה גר כמו שנגאמר 'גר הויה נשמת אדם' (משלי כ ח), ועברה מכבה כו' (סוטה כא) כלומר שמכבה את הגר כו'.

לכך אין כח בנשמה לעמד בקשרי המלחמה בבחינת אתכפיא ואתהפכא ולהמשיך הויה בבחינת אלקים ביחודא עלאה ותתאה, אחר שנתחלשה וכשל כחה מפני העברה שכבתה גרה. ועל כן צריכה לדלג שור אל רום המעלות.

ולכן מתחלה 'שובה ישראל עד' ש'הויה' יהיה בבחינת 'אלקיך', ואחר כך 'קחו עמכם דברים' הם התורה והמצוות, וכמו שאיתא בברכות פ'רשת תצוה פרק ל"ח, ו'שובו אל הויה' להמשיך בחינת 'הויה' בבחינת 'אלקים' ביחודא עלאה ותתאה על ידי אתכפיא ואתהפכא.

כי זהו תכלית בריאת האדם בעולם הזה, לשמר ולעשות כסדר המדרגה ולילף ממדרגה למדרגה ממטה למעלה, רק התשובה הוא לפי שעה שהנשמה צריכה לכך לדלג שור שלא כסדר ודרך השתלשלות.

באור 'ישב אל ה' וירחמהו'

אבל אחר כך שישב אל ה' וירחמהו - הנה מזה נמשך שם הויה בחינת התהוות כל התויות בהתחדשות החיות כו' ולתקן כל הפגמים ולמלאות כל החסרונות שחסר מצות עשה או שפגם במצות לא תעשה, אזי יהיה נמשך שם הויה בבחינת אלקים ביחודא עלאה ותתאה להיות אתכפיא ואתהפכא (סד ב ואילך):

על ידי שבת נעשים שתף עם הקב"ה ויכולים למחות העונות

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א
על ידי שהשבת משבחת לבורא יכולים כל הברואים אף הם לשבח
איתא מהחידושי הרי"ם ו"ל ששמע מהרב מאפסא ו"ל, 'ויום השביעי משבח ואומר' (תפילת יוצר לשבת), 'שהשבת עצמו משבח ואומר, ועל ידי זה יכולים כבר כלם לשבח, לפיקף יפארו יברכו לאל כל יצוריו וכו'.

שבת תשובה, על דרך הלצה כאמרם ו"ל (שבת ק"ט): כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב פאלו נעשה שתף להקדוש ברוך הוא במעשה כראשית, והנה שתף מה שעשה עשה, על ידי זה בשבת יכולים לשוב שלא יהיה רשם לחטאים שעברו.

על ידי שהשבת היא 'שבת תשובה' יכולים כלם לשוב בתשובה

קראהו 'בהיותו קרוב' הכונה לשבת קדש 'דרשו' ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב, איתא בגמרא על עשרת ימי תשובה, שבימים האלו השם יתברך משרה יותר שכינתו למטה ונקרא 'בהמצאו', כבוד קדשת אבי אדוני מורי ו"ל הגיד, 'בהיותו קרוב' הכונה לשבת, מקען נאף אריין כאפען, הפותח שער לדופקי בתשובה ויכולין להקנס (האינו שבת תשובה תשמ"ה):

ולפי זה יש לומר גם בשבת תשובה, שהשבת עצמו בתשובה ונקל ביותר להגיע לתשובה. בספרים איתא שבת ראשי תבות שבת ב'ו תשוב ('שבת' אותיות 'תשוב'), ובשבת תשובה בודאי יש לדרש כן.

יום כפור

גם בערב יום כפור יש להיות בשמחה גדולה | באור העגון על פי משל

עבודת ערב יום כפור

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

אחרי עבודת עשרת ימי תשובה יש להיות בשמחה רבה ובכטחון שנחתם לטובה

וגם אפלו בערב יום כפור צריכים גם כן להיות בשמחה גדולה ולאכל ולשתות בגדל הבטחון שבנדאי ביום מחר יצא התמימה לטובה עלינו.

בראש השנה הנה רק הכתיבה, ומי יודע מה הנה הכתיבה, ולכן צריכים בכל עשרת ימי תשובה לעשות תשובה ולפשפש במעשיו.

והוא על דרך משל, כשאחד נתחייב למלך בשר ודם, שכל זמן שהשופטים יושבים ומענינים בדינו וחוקרים ודורשים ולוקחים ממנו דין ותשבון ומושכים דברים ממנו שיודה על חטאיו אז הוא מחזיר למצא לו זכותים ופרקליטים וסנגורים.

ואחרי התשובה ותקון המעשים שבבעשרת ימי תשובה, כשבא יום הקדוש – בידיעתנו בכרור בכטחוננו בהבורא ברוך הוא שבנדאי יחתום התמימה לטובה – צריכים להיות ביום כפור בשמחה רבה ואלא יעלה שום עצבות ומרה שחורף חס ושלום.

ואחר כך כשכבר מצא זכותים ומליצים ויודע שבנדאי יצא דינו לטובה, אף על פי שעדין לא נחתם הפסק דין, עם כל זה הוא

דרשות חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

על ידי עשרת ימי תשובה הזדככנו וכיכלתנו
לשוב בתשובה אפלו מתוך אכילה ושתיה

נראה לעניות דעתי טעם באכילת ערב יום
הכפורים, כי בראש השנה – תחלת
פניסתנו לתשובה – לא זכינו לעמד לפני ה'
אלא על ידי תענית ושברון לב, על פן מחענים
ערב ראש השנה שלא לפגם לדין בכרס מלאה.

אך על ידי שזכינו להודפך בעשרת ימי
תשובה, זכינו שאפלו מתוך פגס מלאה
ובטן שבצה מנחת ערב יום כפור לתשובה
ולהתודות ולהתחנן, וזהו זכיה גדולה ההפוך
מן 'ישמן' שרון ו'כעט' (דברים לב טו):

כל נדרי

נתיבות שלום

רבי שלום נח מסלונים זיע"א

בכל נדרי מתקנים את כל הפגמים הקשים
ושוברים את מחיצות הכרזל המפסיקות בינינו
לשמים טרם יתקדש היום

כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו (יואל
ב יא). במדרש תנחומא (וישלה ב) נדרש
פסוק זה על יום הכפורים, והנה במשך השנה
ישנם הרבה ימים טובים קדושים גבוה מעל
גבוה, וראוי לכאר הענין המיוחד של יום
הכפורים שדוקא הוא נקרא יום ה' הגדול
ונורא מאד ומי יכילנו.

ובזהר הקדוש פגסת פגחס (י"ג רנה). איתא:
יום הכפורים דאתקרי קדש וכו' דלא
אשתתף עמיה שטן ופגע רע ומסטריה לא
גרך רע וכו', וביה נפקן לחרות וביה נפקן

בשמחה, כי ברור אצלו שבנדאי קתימו אותו
לטובה.

כמו כן הוא הענין, שבראש השנה מלך יושב
על פסא דין לעין במעשה כל אחד
ואחד, ולכן צריך כל אחד ואחד לחקר ולפשפש
במעשיו ולשוב בתשובה שלמה ולבקש לו
מליצי טוב, שהוא העסק בתורה ותפלה ומעשים
טובים.

ואחר כך בשבא יום כפור שכבר עשו ישראל
תשובה ומצאו להם זכותים ומליצים,
שהם התורה ותפלה ומעשים טובים, ויודעים
בברור שבנדאי יצא החתימה לטובה, לכן
אפלו ביום שקודם ליום הקדוש צריכים לאכל
ולשתות ולשמת בשמחה גדולה כאלו כבר
נחתם לטובה.

'ועניתם את נפשתיכם' – הכטחה שנענה
בתפלתנו

וזה 'ועניתם את נפשתיכם' (ויקרא טו לא),
'ועניתם' הוא לשון תענית, וגם הוא
לשון עניה, כמו שבכל תענית אנחנו מתפללים
'עננו ה' עננו ביום צום תעניתנו', והינו שהתורה
הקדושה מבטחת אותנו שנהיה נענים על כל
התפלות והבקשות עוד בערב יום כפור על
דרך הפתיב 'והיה טרם יקראו ואני אענה'
(ישעיה סה כד).

כאור 'כל האוכל ושותה בתשיעי וכו'

ומתמה בגמרא (ברכות ח): 'וכי בתשעה מתעניין
והלא בעשירי מתעניין', אלא כל
האוכל ושותה בתשיעי מחמת גדל בטחונו
בהשם יתברך שיתתם אותו לטובה מעלה
עליו הפתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי,
שזוכים לבחינת 'והיה טרם יקראו ואני אענה',
וזה על ידי השמחה והבטחון בשמו יתברך
שמרמו בחבת 'והיה' שהוא לשון שמחה, שעל
ידי זה נזכה לגמר חתימה טובה בכלל ופרט
ברוחניות וגשמיות אמן:

- למען יוכלו ישראל להפגס ליום הקדוש להטהר לפני ה'.

ההנהגה חטאים אלו אין תשובה רגילה מועלת עליהם פדאיתא בזהר הקדוש, ורק אחת בשנה ביום הכפורים יש הזדמנות ליהודי להתכפר מעונות אלו. ברם איך יכנס ליום ה' הגדול והנורא בעוד טמאתו בו ומחיצה של ברזל מפסקת בינו לבין השם יתברך מתמת פגמיו.

לכה נועדו כל אלו עניני התקונים הנעשים בפתח היום הקדוש, שהם ענינים סגליים לטהר יהודי מכל הפגמים שבכל ימות השנה אין תשובה רגילה מועלת עליהם, וכל אלו התקונים נאמרים ונעשים טרם כניסת היום הקדוש.

כי תכלית הבריאה היא כמאמר הבעל שם טוב הקדוש לכל ידח ממנו נדח, ועל פן אנו מתירין ביום זה להתפלל עם העברניים, כדי שאפלו העברניים יוכלו להפגס ליום הכפורים באיזה מצב שהם נמצאים.

וזהו גם ענין התרת נדרים בפתח היום הקדוש, כדברי הזהר הקדוש הנ"ל שזה קאי על הגזר דין, שאפלו אם נגזר בנדר ובשבועה שלא יועיל מאומה לשנותו, שאנו מתירין את הגדר והשבועה.

וגם בזה מרמז לענין פגמים אלו שהם פגם קשה מאד ותשובה פשוטה אינה מועלת לעשות בהם שנוי, ובאמירת כל נדרי אנו מתירים את כל הנדרים כדי שישאל יוכלו לחזור אל השם יתברך שימחל להם. ואומרים 'שביתין שביקין בטלין ומבטלין', כל הענינים של גלות הפרט - מה שיהודי סגור ומסגור ומחו ולבו אטומים ומחיצה של ברזל מפסקת בינו לבין השם יתברך:

משלשליהון אנון דאית עלייהו גזר דין בנדר ובשבועה, ובגין דא תקינו למימר ביה כל נדרי ואסרי וכו' כולהון יהון שביתין ושביקין בטלין ומבטלין לא שרירין ולא קמיין.

והינו שבו יוצא האדם לחרות מהמלחמה שיש לו עם השטן היצר הרע, שביום הכפורים הוא חפשי מכל זה, שאין ליצר הרע אז שום שליטה, בכחינת 'לא יגרף רע' (תהלים ה ה). ואפלו אם נגזרה גזרה רחמנא לצלן על האדם בנדר ובשבועה שלא תשתנה הגזרה, הרי ביום הכפורים גם מזה יוצאים, שמתירים בו את כל הנדרים והשבועות שנגזרו על האדם ואומרים שהם בטלים ומבטלים.

וצריך באור מה שענין זה של התרת נדרים נחקן ודקא ביום הכפורים, שאם נתן להתירם מדוע זה רק ביום הכפורים ולא בכל ימות השנה?

כן יש לבאר ענין השעה הגדולה של הכניסה ליום הקדוש, שהמרפז של השעה הגדולה הזאת היא 'כל נדרי' והוצאת ספרי תורה ושאר הענינים הקשורים בזה, שלכאורה אין לזה הבנה מה שכל הכניסה ליום ה' הגדול והנורא מאד היא במעמד של כל נדרי, וצריך באור מהי הפונה העליונה בזה.

וכן צריך באור מה שאומרים אז ונסלח לך עדת בני ישראל ויאמר ה' סלחתי כדברך, שאומרים זאת מיד עם כניסת יום הכפורים קדם הלילה עוד קדם שמגיע עצומו של יום הכפורים יום הסליחה.

ויתבאר הענין על פי מה דאיתא בספרים הקדושים שכל עניני הוצאת ספר תורה ואמירת אור זרוע לצדיק וההקפה, כלם תקונים לפגמי ברית קודש, וזוהי הכונה העליונה בכל סדר הכניסה ליום הקדוש, שכל עניני התקונים נעשים עוד קדם שנגכנס יום הקדוש

מעלת ועבודת יום הקדוש

בני יששכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

'יום כפור' מכנה 'יום הקדוש' להורות על
היותו נעלם ונסתר

והנה תמצא גם בתורה שבעל פה המסכתא
המדברת מענין מצות היום לא נקרא
שמה על שם היום הם הכפורים נפאינך שבת,
פסחים, ראש השנה, ספה] רק נקרא 'יומא',
להורות קדשת היום הוא ממקום נעלם ראוי
להסתירו, על פן מנהג אנשי מעשה שלא
להזכיר שמו כל כך בפשיטות באיזה דברים,
רק בשמזכירין מענינו לאיזה הצטרכות קוראים
אותו סתם 'יום הקדוש', ודי בזה למשכיל:

דרך ה'

רבי משה חיים לוצאטו זיע"א

ביום הכפורים מאיר אור שכבדי לקבלו נדרש
נתוק גדול מגשמיות

ענין יום הכפורים הוא, שהנה הכין האדון
ברוך הוא לישראל יום אחד, שבו תהיה
התשובה קלה להתקבל, והעונות קרובים
להמחות, דהינו למגן כל הקלוקלים שנעשו
על ידיהם, ולהסיר כל החשך שנתגבר על
ידיהם, ולהשיב השבים אל מדרגת הקדשה
והקרבה אליו יתברך, שנתרחקו ממנו על ידי
חטאתיהם.

והנה ביום זה מאיר אור שבכחו נשלם כל
זה הענין. ואמנם הוא אור שלקבל
אותו צריך שישמרו ישראל מה שנצטוו ליום
זה, ובפרט ענין הענוי, שעליה מתנתקים מן
הגופניות נתוק גדול, ומתעלים במקצת אל
בחינת המלאכים. ושאר כל פרטי הדברים,
כפי פרטי התקון:

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

יום הקדוש הוא בחינת השבת של עשרת ימי
תשובה ויש להתפלל בו אך ורק לצורך גבוה

כבוד קדשת אבי אדמור זצלה"ה אמר, שפמו
שיום השביעי הוא שבת של ששת ימי
המעשה, כן יום הכפורים הוא שבת של עשרת
ימי תשובה, שכל ימי התשובה מתפללין עבור
עצמם וביום הכפורים בלתי לה' לבדו, הינו
לצורך גבוה.

כטול כל הרצונות הפרטיים ביום זה | התפלה
על בני חיי ומוזני היא אך ורק כדי להסיר
המונעים מהרבות

ויראה לי לומר עוד, שהוא שביטה מכל
רצונות פרטיים, רק פדמיון האש
שמתנענעת למעלה למקום שרשה, כן ביום
הכפורים צריך לבטל כל הרצונות הפרטיים,
רק כמו שגאמר (תהלים ב) 'קוה קויתי ה',
'קויתי ה' קויתה נפשי' (שם קל ה). ומה שמתפללים
על דברים פרטיים כגון בני חיי ומוזני, הוא
רק להסיר המניעות הטורדות מלהקבל באור
האלקי ולדבק לשרשו, אבל כל הפונה היא
עצם האהבה (ערב י"ב תרע"ב):

יום מחילה סליחה וכפרה

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

ביום הכפורים יש מחילה אפלו על חטאים
חמורים שהתשובה עליהם קשה

איתא בשפת אמת דמהו שאומרים הפותח
שער לדופקי בתשובה (פיוט וכל מאמינים),
הלא איתא (דבר ב יב) שערי תשובה לעולם
פתוחים, אלא שיש חטאים כאלה שקשה
לעשות עליהם תשובה שאיתא על זה בזהר

תשובה

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

העונות מבדילים בין האדם לתשוקתו לקדוש
ברוך הוא

העונות הנה מספים מבדילים בינינו לבין אלהינו, ואין יכלת קדם התשובה להיות נכסף בכל לב לדבק באור עליון, כמאמר דוד המלך עליו השלום 'חטאתי נגדי תמיד' (תהלים נא ה), שפרשו ש'היה מתאונן ומצטער תמיד על שחטאתו לנגדו עומד ומבדיל בינו לבין קונו, וצריך האדם השב למשך עצמו בכל עז לשבר דבר המבדיל למען יהיה נכסף לנעם ה', וזה יהיה מגמת פניו כל הימים.

זאת העצה וכו', להשים פל אחד מגמת פניו אל התשובה העקרית, והוא שילמדו ויתפללו בדחילה ורחימא וכו', שקודם שילמד ישוב בתשובה בכל עז, שלא יהיה נאמר עליו 'מה לך לספר חקי' (שם נ טו), ובעת התפלה והלמוד יפשפש אחר כל תבנה שהוציאה מפיו האם נאמרה מעמק הלב ושלא בהתפארות.

וגם מהצריך לקשר נפש רוח נשמה דיליה בפנימיות האותיות, ולהסיר כל מחשבות לבו וכל הרגשותיו שלא יהיה פי אם בהתפלה ובחלמוד התורה וכו', וכשילמד מתוך התשובה וילקום כל דבר תורה מאשר ילמד, יפקח ה' את עיניו ויפתחו לו שערי תשובה יותר ויותר. וזהו אין בור ירא חטא, שיראת חטא האמתית ותכליתה אי אפשר פי אם אחר הלמוד.

וצריך האדם לדבק עצמו בעת התורה והתפלה בנעם אור השם יתברך, עד שאחר התורה והתפלה יהיה לו כוסף וכלות נפש, וינעם לנפשו להשאר דבוק באור העליון,

הקדוש דלא חמאן אפי שכנימא, וזהו פותחים שער לדופקי בתשובה. איתא שחטאים אלו יש להם תשובה בתיובתא סגי, זהו 'לדופקי בתשובה', ויום כפור הוא גם כן בתיובתא סגי שיום כפור הוא קץ ומחילה וסליחה, וזהו 'לפני ה' תטהרו' (ויקרא טו ל).

ימים אלו, עשרת ימי תשובה, הם ימי תשובה ליחיד, ובדרך נמי איתא להורות תשובה ליחיד, וכתוב ביה 'אם אמצא חן וגו' והראני אתו ואת נהיה' (שמואל ב' טו כה), וביום כפור הוא 'לפני ה'' ויכולים להיות חמאן אפי שכנימא, כתיב 'ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת' (אסתר ד טז), זה יום כפור שיום כפור מאסף כל הניצוצות מכל המקומות שנתפזרו שם.

ביום כפור הפהן גדול נכנס לפני ולפנים להקטיר הקטרת, הרי זו היא העבודה הכי גבוהה, ואיתא בגמרא (ברכות ז) תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר לפני ולפנים וכו', מסתמא היה זה ביום כפור, ואמר לי 'ישמעאל בני ברבני וכו' שיכבשו רחמיך את כעסך ויגלו רחמיך על מדותיך וכו' ותכנס להם לפנים משורת הדין, ואיתא בספר ברית מנוחה דלאו דוקא רבי ישמעאל אלא כל כהן גדול שזוכה אומרים לו פכה ברבני.

ותכנס להם לפנים משורת הדין – הינו על החטאים הללו שאינם יכולים לעמוד בפני שורת הדין וצריכים בזה רחמים לפנים משורת הדין, תפלתו של רבי ישמעאל כהן גדול היתה שיפתח שער גם לזה, ונאמר לו ברבני פדכתיב ותגזר אמר ויקם לך' (איוב כב כח) שהצדיק יכול לבטל שורת הדין הזו (ראה

והנה, בכל ודווי יום הכפורים צריך אדם לומר, מחילה, סליחה, פְּרָה, כְּנָגַד שְׁלֵשָׁה מינים, חטאים, עונות, פְּשָׁעִים. והנה, הכפרה מְפָרֶשֶׁת בגופה דְקָרָא, וְכָתִיב 'כי ביום הַזֶּה יִכָּפֵר'. וְהַמְחִילָה רְמוּזָה בְּרֵאשִׁי תְבוֹת 'מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ', רֵאשִׁי תְבוֹת 'מְחִילָת'.

והסליחה רְמוּזָה בְּסוֹפֵי תְבוֹת יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל, סוֹפֵי תְבוֹת גִּימְטְרִיא 'בְּסִלְיַחַת' וכו'. עוד, 'מִכָּל' רֵאשִׁי תְבוֹת מִתְעַנֵּין לִילוֹ כִּיּוֹמוֹ:

שפע חיים

רבי מתיאל יהודה מצאנו זיע"א

המנהג לנגן בפיוטים בימים הנוראים כיון שגם התשובה צריכה להיות מתוך שמחה והודיה

אצל פְּמָה צְדִיקִים נִהְגוּ לִזְמַר בְּגוֹן אֶת הַיְהוּדִים, אֲשֶׁמְנוּ וְעַל חֹטָא. בְּאוֹר הַדְּבָרִים, כִּי אֶכְנֶן צְרִיכִים לְבָכוֹת וְלִהְתְּעוֹרֵר בְּתִשְׁבּוּבָה עַל שְׁחָטָנוּ לְהִשָּׁם יִתְבַּרַךְ וְהַרְבִּינוּ לְהַכְעִיסוֹ, אָבֵל בּוּ בְדָמֵן צְרִיכִים לְשַׂמַּח שְׂאֲנוּ לְכָל הַפְּחוֹת מִפִּירִים בְּחֹטְאֵינוּ וּמְצַטְעֵרִים עֲלֵיהֶם, וְאֲנוּ לֹא בְּגֵר הַכְּתוּב (משלי ל ט) 'אֲכַלְהָ וּמְחַתָּהּ פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אֲוֹן'.

עצם זֶה שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שְׁחָטָא וּמְתְעוֹרֵר לְתִשְׁבּוּבָה זֶהוּ חֹסֵד עֲלֵינוּ. זֶהוּ נִקְדַּת הַשְּׂמִחָה בְּתוֹכְכִי בְּכִיַּת הַתְּשׁוּבָה, וְלָכֵן אומרים אֶת הַלְשׁוֹן חֹטְאֵנוּ 'לִפְנֵיךְ', שְׂגָם בְּעַת הַחֹטָאִים הֵיינו 'לִפְנֵיךְ', לִפְנֵי ה', וְלֹא מְרַדְנוּ בּוּ חִלְלָה.

גם כְּשֶׁגּוֹנְחִים וּמְלַלִּים עַל הַחֹטָאִים, מְכַסִּים אוֹתָם בְּשִׂמְחָה עַל שֶׁלֹּא נִכְבְּה אֲצִלְנוּ נִקְדַּת הַיְהוּדוּת, וְעַם כָּל שֶׁפְּלוֹתָנוּ עֲשִׂינוּ הֲכָנָה לְקִרְאָת יוֹם הַמְּשֻׁפֵּט, קְנִינוּ מִחֲזוֹרִים וְחֲזַרְנוּ אַחַר אֲתוֹרָגוּ כְּשֶׁר, וְעַל זֶה לְבַד צְרִיכִים לְתַת שְׂבַח וְהוֹדִיָּה לְהִשָּׁם יִתְבַּרַךְ.

וְחִפְצוֹ וְתִשְׁוֹקְתוֹ לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ (כַּד אֲדוּנִיָּה) לְחִסוֹת בְּצֵל ה' וְלַחְזוֹת בְּנֶעֱם ה', וְכֵאֵם יִרְאֶה שְׁעִזִּין אֵינוּ בְּעֶרְףֵךְ זֶה כִּי עֲוֹנוֹתַי מִכְּדִילִין בִּינוּ לְכִין אֱלֹהֵי, וְיִרְאֶה לְפִשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְלָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה, וְזֶהוּ הַתְּשׁוּבָה הָאֲמִתִּית (הַפְּסֻרַת שַׁבַּת שׁוֹבָה ד"ה או יאמר):

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יום הכפורים מכפר רק עם תשובה, ודווי חרטה ובכיה, וקבלה לעתיד

כי בְּיוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ (ויקרא טו ל). אֲפָשֶׁר לומר, דְּהִנֵּה נִדְרַע עֲצָם יוֹם הַכְּפוּרִים שֶׁהוּא מְכַפֵּר עַל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. בְּאֲמַת צְרִיף הָאָדָם לָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִהְתְּחַרֵּט עַל מַה שֶּׁעָבַר, וְלִקְבַּל עָלָיו שְׁלֵא לָשׁוּב עוֹד לַעֲשׂוֹת שׁוּם דְּבַר רָע.

וזהו שְׁנֵאֵמַר 'כי ביום הזה יכפר עליכם', וּבְמָה דְבָרִים אֲמֹרִים, אִם תְּקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם 'מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ', שְׁלֵא תִשְׁוֹבוּ עוֹד לְכַסְּלָהּ.

כי ביום הזה יכפר ראשי תבות בכיה

והנה, כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר רֵאשִׁי תְבוֹת 'בְּכִיָּה', שְׁצִרִיף לְהַרְבּוֹת בְּכִיָּה, וְעַקֵּר קְבֻלַּת הַתְּשׁוּבָה הִיא הַבְּכִיָּה, כִּי כָּל הַשְּׂעָרִים נִנְעָלוּ חוּץ מִשְׁעַרֵי דַמְעָה. וְסוֹפֵי תְבוֹת 'כי ביום הזה יכפר' גִּימְטְרִיא 'ודווי וְחֲרָטָה' עִם הַכּוֹלָל, לְרַמֵּז דְּצְרִיף וְדווי וְחֲרָטָה וּבְכִיָּה.

צריך להתודות בסדר א' ב' ולבקש בלשונות מחילה סליחה וכפרה

ועוד, כִּי בְּיוֹם רֵאשִׁי תְבוֹת כ"ב, לְרַמֵּז דְּצְרִיף לְהַתְּוֹדוֹת בְּדוּוִי 'אֲשֶׁמְנוּ בְּגֵרָנוּ' הַנִּתְקַן בְּאַלְפֵי"א בֵּית"א, דְּהַחֹטָא פּוֹגֵם בְּאוֹתֵי תוֹת הַתְּוֹרָה, לְכֵן צְרִיף לְתַמְנֵן בְּהֶם.

הודאה על החשיבות העצומה בכרור ניצוץ
כל שהוא של קרשה שעדין לא נברר

גדל הנדיבות ועצם הרחמנות שיש להשם
יתברך על כל לבושי ישראל, שאפילו

תפיסתם האחרונה נמי יקרה בעיניו יתברך
מאד. ומראים לנו זאת בשעיר עזאזל, שענינו
לדחות את כל הרע הנמצא בישראל וישלחו
אל ארץ גזרה, ובכל זאת הוא המצוה שיעמד
מי עד אחר גמר כל העבודות.

וזוהו להורות שכל זמן שיש עדין מעט טוב
לברר מאותו הרע אין נח להשם יתברך
לדחות אותו לגמרי, ולזה היה עומד השעיר
ומתעכב בשלוחו עד אחר כל העבודות, אז
נגמר הברור בשלמות ונדחה הרע לגמרי לחוץ,
אבל כל עוד שהיה מערב בו עדין מה שהיו
יכולין להכניס ממנו לקדשה שיהיה נשאר
בתפיסת ישראל, קשה מאד בעיניו יתברך
להפסיד זאת.

וכן רואים בזה שהכהן היה צריך לכנוס פעם
שנית לקדש פנימה להוציא את הפך
ומחטה. ולהבין זאת מדוע לא לקח באמת
עמו את הפך והמחטה תכף ומיד בעת גמר
עבודת הקטרת בפנים שלא יהיה צריך עוד
הפעם לכנוס לפני ולפנים להוציא אותם.

אלא זה הכל לרמוז החביבות והיקרות של
תפיסת ישראל בעיני השם יתברך, כי
הגם שהכהן גדול היה מקרח לעזוב את כל
תפיסתו בעת שנכנס לפני ולפנים, כמו שרמזו
ו"ל בגמרא שלא תמן מבחוץ ויכנוס, גם
הבגדי בד שלבש מורה שלא היה רשאי לכנוס
בשום תפיסת אדם כלל.

בכל זאת צוה השם יתברך לבלתי יקח תכף
ומיד אחר הקטרה את הפך והמחטה,
רק יעזוב אותם שם ואחר כל עבודתו יכנס
עוד הפעם לפני ולפנים, להורות שיקר מאד
בעיני השם יתברך התפיסה של האדם, וחספן

מטעם זה נהוג אצלנו לומר קדיש התקבל
בימים הנוראים, בנגון של שמחה.
גם בתוך התפלה מזמרים כמה פיוטים וכו',
לא מרבים בכי או בנגון עצוב, להורות שגם
בשמתפילים לפני השם יתברך בלב נשבר
ונדכה מתוך התבוננות על המרחק העצום
בינינו לצד הקדשה ועל השגתנו הקלושה
ביהדות, צריכים בסוף התפלה לומר את הקדיש
ולהתחזק בשמחה שלכל הפחות זכינו להתפלל
אל השם יתברך מקרב הלב. אף שלא התפללנו
בכונה ראויה, אבל נענינו בשפתותינו, ומבקשים
שעקמת השפתים יעלו ויתקבלו לרצון (דרשות

חומש רש"י תשמ"ב):

עבודת הכהן גדול

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

על ידי הזכרת סדר העבודה ממשיך כל יחיד
על עצמו קדשת קדש הקדשים

על ידי קדשת יום צום הכפורים, על ידי זה
ממשיכין קדשת קדש קדשים, כי אפילו
עתה שאין לו כהן גדול לכנס לבית קדש
קדשים להמשיך הקדשה משם בשלמות, אף
על פי כן על ידי התענית של יום הכפורים
ועל ידי התפלות שמזכירין סדר העבודה של
יום הכפורים, שנחשב כאלו עשינו כל העבודה
בבית המקדש בבית קדש קדשים, על ידי זה
אנו ממשיכין על עצמנו איוה קדשה משם
מבחינת קדש קדשים:

סוד ישרים

רבי גרשון העניף מראזין זיע"א

העמדת השעיר לעזאזל חי עד גמר כל העבודות

זה 'חון יחון פי יחון לב עקוב להכניה', שיכריא כל עקמימות שפלב:

אזור אליהו

רבי אליהו מוויסקיט זיע"א

התקיעה בעת נעילה - לקבע בתוככי הלב
בהזק את מסירות נפשנו

התקיעת שופר בשעת נעילה, הגם שיש בו סודות נעלמים, אף על פי כן יש לומר בדרך פשוט כי ענין תקיעה הוא על דרך (ישעיה כב כג) 'ותקעתי יתד במקום נאמן', היינו דבר שהוא נקע בהזק שלא יח עוד מאותו המקום.

והנה ביום הכפורים שכל אחד ואחד נוטה אחר השם יתברך, ובפרט בשעת נעילה בשעה שאומרים שמע ישראל במקורות הנפש, לכן תוקעין תקיעה - בכדי שישאר זאת בלבנו תמיד בבחינת 'ותקעתי יתד במקום נאמן'.

אמירת 'לשנה הבאה בירושלים'

ואחר כף צועקים 'לשנה הבאה בירושלים', הינו שהעבודה הזאת בזה היום הקדוש עדין לא היה בשלמות, ומבקשים לשנה הבאה ביראה שלם, הינו בשלמות. יהי רצון שיקים בנו לשנה הבאה בירושלים באמת:

מוציא יום כפור

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

יש להמשיך את קדשת יום הקדוש על כל ימות השנה

ימים יצרו ולו אחד בהם (תהלים קלט טז). הפרוש הוא: שהקדוש ברוך הוא ברא

בקים הנותה כל מה שהוא באפשרי, וכל עוד שיתכן שיתעכב קיום התפיסת אדם כך הוא כל רצונו יתברך:

נעילה

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

אפלו פחותי הערך מודככים ומתעוררים עתה
במסירות נפש

ידוע המנהג בכל ישראל שבערב יום הכפורים סמוך לעת ערב אפלו פחותי ערך מעוררים למאד במסירות נפש לה בתשובה, כי אז נחבטל כמעט פח התאוות והחמר, ואז נפקחו עיני אדם ורואה האיה סר מן הדרך הישר:

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

ביום הכפורים וראש השנה מתקנים פגמי הנפש ובסכות הוא הבראה רוחנית

יחביאנו צל ידו תחת פנפי השכינה וכו' (תפילת נעילה). אחרי שעושים לאדם נתוח, ומוציאים ממנו הפשר המקלקל, עדין צריך טפול עד שיתרפא מקום הנתוח לגמרי, ואחר כך עדין הוא חלוש מאד וצריך הבראה מיחדת באכילה ושתייה ומנוחה, עד שיחלים ויחזק את גופו.

כמו כן הוא הענין דראש השנה יום הכפורים שהוא לתקן הפגמים, ולעקור שרש פורה ראש ולענה ראשי תבות שופר, אבל אחרי כל זאת עדין זקוק להבראה רוחנית, והוא ענין הספה וארבעה מינים, שהוא בחינת יחביאנו צל ידו תחת פנפי השכינה, ועל ידי

צריך להמשיך קדשת יום הכפורים בכל ימות השנה, שיתקדש כל כף ביום הכפורים עד שיגיש קדשת יום הכפורים בכל ימות השנה. וזהו הפרוש 'ולו אחד בהם', כלומר דאותו יום המיוחד יהיה נגזש 'בהם', דהיינו בכל ימות השנה:

כל ימות השנה, ובחר לו לעצמו יום אחד מהם שהוא יום הכפורים (תנא"ר פ"א). ולפי זה קשה דהוי ליה למימר ולו אחד מהם, ומה אמר 'בהם'.

ונראה לומר, דלא די לו לאדם שהוא מקדש את עצמו ביום הכפורים בלבד, אלא

אוצרות גאוני הדורות

בדברך, לפיכך עליכם לנצל את יום הכפורים ולשוב בתשובה פרי שיום הכפורים זכפר לכם.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל. ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום (לא א-ב)

פני יוסף

רבי ישעיה יוסף פונטרימולי זצ"ל

התוכחה שמשה הוכיח את ישראל ביומו האחרון

והוכיח אברהם

רבי אברהם חלימי זצ"ל

משה לא נכנס לארץ לפי שהיה מלך

מוכא בגמרא סוטה (יג:), כי מה שאמר משה "היום", פונתו היתה לומר, כי היום מלאו זמיו ושנותיו וקיום זה ימות. ומה שאמר "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", הינו בדברי תורה, ומלמד שנסתמו ממנו מעינות החכמה. ויש להבין, לשם מה הצריך משה לומר לישראל בעת הזאת כי נסתמו ממנו מעינות החכמה.

ונראה לכאר בהקדים את דברי הגמרא

בסוטה (יג:), כי כאשר בקש משה להכניס לארץ, אמר לו הקב"ה "רב לך" (דברים ג, כו). רב יש לך, ומנו, יהושע. ואין מלכות נוגעת בתורתה, אפלו כמלא נימה, ולפיכך לא תוכל להכניס לארץ. וכתב רבי יוסף גינזבורג בספרו 'לקט יוסף' (ערך משה), שבקש משה להיות תלמיד ליהושע ולהכניס לארץ, שהרי רב שמחל על כבודו כבודו מחול (קידושין לב:). ואף שמשה היה מלך, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (כתובות יז), מפל מקום מי

מוכא בגמרא סוטה (יג:), שאמר משה לישראל, 'היום מלאו זמיו ושנותי'. והנה, במדרש תנחומא (פר' וילך סי' א) מוכא, אין "וילך" אלא לשון תוכחה, שנגמר "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ" (תהלים מו, ט). וקשה, איזו תוכחה יש בדברי משה שאמר "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום".

ויובן, בהקדים דברי רבי ברכיה ברך שפירא בספרו 'זרע ברך', כי מאה ועשרים שנותיו של משה היו כנגד מאה ועשרים יום שהיה משה ברכיע (שלש פעמים ארבעים יום), שהיום האחרון היה יום הכפורים, ובו אמר ה' למשה "סלחתי בדברך" (במדבר יד, כ). לפיכך, יום זה הקבע ליום סליחה לדורות, בתנאי שהאדם ישוב בתשובה, כמבאר בגמרא יומא (פה:).

ומעתה, מה שאמר להם "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", פונתו לומר לישראל, היום מלאו זמיו ושנותי, ויום זה הוא כנגד יום הכפורים שבו אמר לי ה' "סלחתי

והנה את זה בקש משה, בנדיאי יהושע יהיה, רק יהושע יצטוק במלחמה ומשה תורה, רק באמת לא היה צריך לשנים, כי הקב"ה יעשה מלחמה. ואם כן זהו פרוש הפסוק כי לא תעבר את הירדן הנה, רק קצת קשה הלא צריך לשנים אחד לתורה ואחד למלחמה, לפיכך אמר ה' אלהיך הוא עבר לפניך, ואם כן הקב"ה יעשה המלחמה, ואם כן יכולים ללמד תורה, לפיכך אמר יהושע הוא עובר לפניך.

ייעש אברהם

רבי אברהם דיני זצ"ל

החייב לקיים את התורה מאחר וה' נלחם לנו

יש לדקדק, לשם מה מדגישה התורה שה' הוא זה שיעבר לפני ישראל לנצח במלחמות וכי הוא אשר ישמיד את הגוים מלפניהם, והלא די במה שנאמר אחר כך "כי ה' אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך" (דברים לא, ו).

ונראה לכאר, בהקדים את דברי הגמרא בשבת (פח.), על הפסוק "וייתיבבו

בתחתית ההר" (שמות יט, יז), 'מלמד שפכה הקב"ה עליהם את הקה כגגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים את התורה, מוטב. ואם לאו, שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב, מכאן מודעא רבה לאוריתא. ופרש רש"י, 'שאם יזמינם לדין למה לא קימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה, שקבלוה באנס'.

וכתב הרמב"ן (על הגמ' שם), כי כאשר נכנסו בני ישראל לארץ, בטלה המודעא. שנאמר "וייתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו: בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו הללויה" (תהלים קה, מד-מה), כלומר, שהתנה ה'

שהוא גם רב וגם מלך יכול הוא למחל על כבודו, כי אפשר שמה שמחל על כבודו זה מצד שהוא רב.

ומעתה, מה שאמר משה "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", פונתו רצויה, כי ביום זה כבר הגיעה מלכות יהושע ותמה מלכות עצמו. ואם משום שיכול להיות תלמיד ולהכנס לארץ על ידי שימחל על כבודו מצד שהוא רב? לזה השיבם משה "לא אוכל עוד לצאת ולבוא" בדברי תורה, ומאחר שנסתמו ממני מעינות החקמה, הרי שנטלה ממני מעלת רב, ולא נותרה בי אלא מעלתו של מלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ומפנין שאין מלכותי יכולה לנגוע במלכותו של יהושע לכן אין לי רשות להכנס לארץ. (כאדיבות 'מכון

חכמי ספרד' נתיבות)

ה' אלהיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר לפניך (לא א)

נפש יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

תחנת משה רבנו ללמד תורה לישראל ויהושע יצטוק במלחמה

יש לפרש קשור הפסוק, וקודם לזה נישב קצת קושיא מה התחנן משה להקב"ה שהוא גם יבוא לארץ ישראל, הלא ידוע כבר שהמלוכה נתנה ליהושע, ואין שני מלכים משתמשים בכתר אחד. רק יש לומר, דהנה ידוע שלעתיד יהיה שני משיחים, משיח בן יוסף משיח בן דוד, ומשיח בן יוסף יצטוק במלחמה, ומשיח בן דוד ללמד תורה, שהמלחמה מבטל קצת מן הלמוד, לפיכך יהיו שנים.

משה יאמר הפוך רצון ה' חלילה, רק שמשך עשה כעצת הזקנים (מלכים א' יב ז) שאמרו לרחבעם אם היום תהיה עבד לעם הזה אחר כך תכון מלכותך, ורצה לומר שבתחלת המלוכה צריך להתנהג בעצתם כדי שלא יבעטו בו, ואחר שיתחזק מלכותו יטל מקל ויכה על קרקדם.

וזה שאמר כאן, שמלת 'תבוא' שאמר משה שרצה לומר שיתנהג בעצת הזקנים, אמירה זו היא לעיני כל ישראל בןקא, לפי שהיו שומעים ישראל הדברים ועדין לא נתחזק מלכותו אמר 'כי אתה תבוא', אבל בינו לבין עצמו אמר לו 'וה' אלהיך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך כנגד אמות העולם, אל תירא ואל תחת אפלו מישראל, אלא הן על קרקדם, וכן כשדבר ה' עם יהושע היה באהל מועד ולא היו שם ישראל אמר 'כי אתה תביא'.

ויכתב משה את התורה הזאת ויתנהג אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל (לא ט)

וידבר משה

בני משה פאלק זצ"ל

נתנית הכח לחכמי ישראל לעבר על דברי התורה לצדק סיגים ונדרים

יש לפרש כי ידוע דייש להם לתכמים כח לעבר על דבר תורה לעשות סיג, וזה שאמר ויתנהג אל הכהנים בני לוי שהם יורו משפטיך ליעקב כו', ואל כל זקני ישראל המה תלמידי תכמים זקני דור, להם נתנה וברשותם היא לעשות גדרים וסיגים לצדק חזוק התורה.

עם ישראל כי בקבלתם את הארץ מאת ה', יקבלו על עצמם לשמר חקיו ותורותיו, ואם כן בטלה המודעה, שפבר אין זה מאנס אלא מרצון.

ומעתה, יכולים ישראל לטען כי המודעה עודנה קיימת, שהרי הם אלו שגלחמו בשבעת העממים שהיו בארץ וכבשו אותה מידם, וכדי לשלל מהם מחשבה זו, הדגיש משה ואמר לישראל 'ה' אלהיך הוא עבר לפניך הוא לשמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם' והכל מאת ה', כמאמר הכתוב "אתה ידך גוים הורשת ותטעם תרע לאמים ותשלחם: כי לא בחרכם ירשו ארץ" (תהלים מד, ג-ד), וממילא בקבלתכם את הארץ, בטלה המודעה, ומחייבים אתם לקיים את התורה. (באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)

ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ (לא ז)

מקוה מים

רבי אהרן עזריאל זצ"ל

לעיני כל ישראל אמר משה ליהושע שישמע לקול הזקנים, אבל בניגועא אמר לו הן על קרקדם

יש לדקדק מה צריך לומר לעיני כל ישראל, ואם הפונה שדבר עמו נגד כל ישראל, היה לו לומר ויקרא משה ליהושע לעיני כל ישראל ויאמר אליו חזק ואמץ.

ואכשר לפרש דרש"י ז"ל פרש, כי אתה תבוא משה אמר כי אתה תבוא, זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועצתן, אבל הקב"ה אמר 'כי אתה תביא' טל מקל והן על קרקדם. ונראה לומר דלא פליגי, ואין

יום נפור

משלי יעקב

רבי יעקב קראנץ מדויבנא זצ"ל

רמז הכתוב על אכילת תשיעי בלשון תענית להורות על גדל ערכה וקדושתה

ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש (ויקרא טו לא). גמרא (ר"ה ט): וכי בתשיעי מתענין הלא בעשירי מתענין, אלא כל האוכל ושותה בתשיעי כאלו התענה תשיעי ועשירי. והפליאה נשגבה איך כתבה התורה מצות אכילה ושתיה בלשון תענית.

והנראה לדעתי בזה, משל בן עשיר אחד היה בעל תאנה גדול, ובכל יום אשר הלך אל בית הספר עבר דרך שוקים ורחובות אשר מוכרים תפוחים אגוזים וכדומה, וקטף מן הסלים ונותן לתוף פיו ויכרח וימלט. ויהי פאשר ראו את מעשיו יום יום, נתאספו ובאו אל אביו לקבל על הנער ועל מעשיו הרעים, והיה נכלם מאד ממעשה הנער, והוכיחו ולא הועיל כל מאומה. ויתן מועצות בנפשו מה לעשות אל הנער הזה לעזוב את דרכיו המגנים.

ויהי בבקר ויקרא אותו ויאמר אליו, בני יקירי מתמדי אין רוחי נותה במה שתלך לבית הספר לבדך, נער יקר ומהלל וכתוב בעיני כמוד ראוי לך ללכת בדרך כבוד, ואשלח לקרא את הפלי זמר ותלך לבית הספר עם הפלי זמר בשמחה ובשירים בכבוד גדול, וישמח הנער מאד על דברי אביו, וכאשר באו הפלי זמר הלכו לפניו, והבדחן מכה בתליל לפניו ואומר הבחור המפלג המפאר שלשלת היוחסין פלוני בן פלוני מוליכין אנחנו אותו לבית רבו המפרסם. והנער פאשר ראה כבוד תפארתו והלילו, עוד לא עלה על רוחו להוריד

הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם ה' ואף כי אחרי מותי (לא כז)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

יראת תלמידי חכמים מביאה ליראת ה'

קשית המפרשים ידוע דהלא קל וחמר פריכא הוא על פי הגמרא (סנהדרין לו). בשיבובתיה דרבי זירא היו אנשים בריונים, אבל לאחר הסתלקות רבי זירא הדרו בתשובה, ואמרו עד עכשו זכותו של רבי זירא היה מגן עלינו, אבל מעכשו אין לנו על מי לסמוך. וכמו כן יש לומר כאן.

ונראה לעניות דעתי, דכונת משה רבנו ע"ה היה, על פי מה שהביא בעל התולדות יעקב יוסף (קונטרס אחרון) ששמע ממורו הקדוש הבעל שם טוב ז"ע פ"ש על הגמרא (ברכות לג): 'מה ה' אלהיך שאל מעמך' וגו' (לעיל יב), אטו יראה מלתא זוטרתא היא, אין לגבי משה. ואמר על פי מה שפרש המהרש"א (ברכות שם ד"ה מלתא) 'את ה' אלהיך תירא' (שם פסוק כ) לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב), דאיתא במשנה (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא, וזה לרבות תלמידי חכמים אז יוכל לקים מצות 'את ה' אלהיך תירא', אבל גבי משה כתיב (שמות לד ז) וייראו מגשת אליו, והוי להו יראת תלמידי חכמים, אז שפיר יוכלו לקים 'את ה' אלהיך תירא', וזהו אין לגבי משה שקימו לרבות תלמידי חכמים הוי אצלם יראה מלתא זוטרתא, עד כאן דבריו הקדושים. וזהו הפונה 'הן בעודני חי עמכם', והיה לכם יראת תלמידי חכמים והיה נקל לכם לקים 'את ה' אלהיך תירא', ואף על פי כן ממרים היתם עם ה', ואף כל שכן אחרי מותי שלא תקימו את ה' לרבות תלמידי חכמים, בודאי לא יהיה לכם יראת שמים.

והנה שנה פשוטה הוא דש"ן יום, ימים יצרו ולא אחד בהם (תהילים קלט טז) הינו יום פפור. והנה וישלח יעקב מלאכים ראשי תבות יום, וישלח גימטריא דש"ן. והנה שרו של עשו נקרא גם כן עשו, כמו מצינים נסע אחריהם (שמות יד י) הינו שר של מצרים.

וזה שלח יעקב לעשו, שיש יום בשנה כשנותן לס"מ שעיר לעזאזל ואמר להשי"ת יש לך עם כמלאכים, וזה וישלח יעקב מלאכים ראשי תבות יום, זה יום פפורים, מלאכים לפניו אל עשו שגם שרו מעיד יש לך עם כמלאכים, וזה שפרש רש"י מלאכים ממש, על כן וישב ביום ההוא עשו לדרך שעירה (שם לג טז), כידוע שאז היה יום פפור וקבל הדרון, כמגן שעיר, ונשבר תוקפו. (פר' וישלח)

זרע שמטון

רבי שמטון חיים נחמני זצ"ל

תשובה מאהבה ביום הכפורים על ידי ששוקה כל היום בבית הכנסת ודבוק בעבודת הבורא

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם וכו' (ויקרא טז ל). הפסוק הזה בא כפול ומכפל וצריך באור, דתחלה אמר יכפר עליכם והכל במשמע, ואחר כך חזר לומר לטהר אתכם והינו הך, ואחר כך אמר מכל חטאתיכם תטהרו והינו נמי הך. ומהו מכל, היה לו לומר מחטאתיכם. ועוד מהו לפני ה'.

ויש לומר דלעיל בסמוך אמר תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח, ועכשו בא לתן טעם על האמור למעלה כמו שמוכיח תבת כ"י, דבפרק ח' דיומא (פ"ו): אמרו גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כשנגות, איני

מעלתו לעשות כמעשה הבורחים והפחותים, כי איך יעזב את הכלי זמר וילך אל כלי חורי לחטף תפוחים אצל העניים.

הנמשל,

כי האדם כבר נאמר בו (בראשית ח כא) 'פי יצר לב האדם רע מנעריו', כי מטבעו והרפכתו הוא נמשך אל הכלי חמודות העולם הזה ותענוגי הגוף, ואם היה עוד הכתוב מפרש יוצא ואמר בתשעה לחדש תאכלו ותשתו, מי יודע מה היה עושה, מי יודע אם היה מגן בבית הפנסת בערב.

מה עשה הקב"ה, כתב המצנה הזאת ועטף אותה בצעיפים ומעטפות של תעניות ויעניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש, ואחר שהדבר כן אשר האכילה והשתיה ילכו עם הכלי זמר, הינו ילכו הלך להיות נעלה בקדש בערך תענית וכאלו התענה תשיעי ועשירי, אז בקל יבין האמת הראוי באכילתו ושתיתו, לא לעדן את עצמו רק לקים מצות בוראו, אשר בחכמתו הנפלאה צוה את האדם שיאכל בתשיעי ותענה בעשירי ויהיה נחשב לו כאלו התענה השני ימים, בעל פרחו שתהיה האכילה זאת בהדרת קדש מקדשי שמים, באימה וביראה בעונה פהיושבים לפני ה'.

דברי חיים

רבי חיים ירוחם לני זצ"ל

רמז הפסוק שאין השטן מקטרג ביום הכפורים

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו (בראשית לב ד). מצאתי רמז בתורה על מה דאיתא בגמרא (יומא כ.) שטן האי יומא לית ליה רשות לאשטווי, ואיתא במדרש (פרד"א פמ"ו) שאומר השטן הוא הס"ם, יש לך עם כמלאכים.

ילקוט האורים

רבי משה אורי קעלענער זצ"ל

נקוד תבת 'לחיים' ביום הכפורים

שְׁלֹשָׁה ספרים נפתחים בראש השנה. צדיקים גמורים, נכתבים לאלתר לחיים. ורשעים גמורים, לאלתר למיתה. בינונים, תלויים ועומדים עד יום הכפורים (ר"ה טו:). ותמוה מאד, אם כן איך אומרים במוסף של ראש השנה 'בראש השנה יכתבון וביום כפור יחתמונ' משמע דבראש השנה הכל נכתבין.

ובספר אבני שהם (פר' ואתחנן) כתב, על פי הדין (טור או"ח סי' תקפה), שאין לומר לחיים בפת"ח [תחת הלמ"ד], דמשמע לא [חיים] חס ושלום, רק שצריכים לומר בשו"א תחת הלמ"ד.

לפי זה יש לומר, דלעולם הכל נכתבים בראש השנה, ורק תבת 'לחיים', ואם כן צדיקים גמורים נכתבים לאלתר 'לחיים' בנקודת שו"א, דמשמע לטובה. ורשעים גמורים נכתבים לאלתר למיתה, הינו תבת 'לחיים' בפת"ח, דמשמע לא חיים. ובינונים, נכתבים גם כן 'לחיים', רק בלא נקודות.

וזוהו שאמרה הגמרא 'תלויים ועומדים', דלכאורה אין לו פרוש, אם תלויין, אין עומדין. ולפי הנ"ל ניחא שפיר, שהאותיות עומדין והנקודות תלויין, וביום הכפורים נכתב החתימה שהוא סוף התבות, הינו הנקודות.

תורת משה נתן

רבי משה נתן נטע יונגרייז זצ"ל

התשובה הנעשית ביום כפור היא לפניו יתברך ממש

הפרוש לפי עניות דעתי בס"ד, על פי מה שכתב השל"ה הקדוש ז"ל 'אבינו

האמר ריש לקיש שדונות נעשות לו כזכות, ומסיק כן מאהבה כן מיראה. ואם כן הענוי והסגוף הוא מרחק למרחק הנאת החטא, אבל זה לא נקרא שעשה תשובה מאהבה, רק מן הדין ומיראה, ולכן מחמת הענוי 'קפר עליכם' דהינו שישבוו שגגות לבד.

ואחר כך אמר 'לטהר אתכם' לתן טעם על 'וכל מלאכה לא תעשו', שזה מורה על האהבה שאדם מתדבק בקונו, בהיות שאינו פונה לבו לדברים אחרים, אלא יושב כל היום דבוק בשכלו לעבודתו יתברך, ולכן אמר 'לטהר אתכם' דהינו שתהיו טהורים לגמרי, דמ'כפר עליכם' אינו במשמע שיהיו טהורים ונקיים לגמרי אלא שנתכפר עונם, אבל לעולם הרשם נבר בהם.

אמנם לפי שיש סברא שלישית הובאה בפירוש אלשיך על תהלים על פסוק (לב א) 'אשרי נשוי פשע', שלא אמרו זדונות נעשות לו כזכות אלא על עונות ולא על פשעים, שהפשעים לעולם אין נעשים כזכות, לכן אמר 'מכל חטאתיכם', שהחטאות רצה לומר שגגות, מכל השגגות אף הבאות מחמת הפשעים, אם התשובה הגיעה להיות לפני ה' דהינו עד פסא הכבוד, דהינו או מאהבה או בצבור, כדאמרינן התם בפרק ח' דיומא (פו. כגורסת הילקוט) 'שובה ישראל עד ה' אלהיך' דעד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל, הא ביחיד הא בצבור, אם התשובה תהיה בצבור תטהרו מכל חטאתיכם.

ומשום הכי אנו יושבים בבית הכנסת כל היום בצבור דבוקים בהקב"ה עם תפלותינו, כדי שתהיה התשובה מאהבה ובצבור.

אמורים בפרשת אחרי מות ופנחס בארץ, מדוע זכרים כאן.

אך כבר נודע שעקר התשובה היא ודי וחרטה ועזיבת החטא, והחרטה שיתאונן מאד איך מריתי פי מלך רם ונשא, שפחדו מרעיש הארץ, מה אני מה חיי, אני עפר ואפר רמה ותולעה, ומי יתן שלא עשיתי כך, וישפיל בעיניו מאד על מעשיו, ואז חנון בוחן לבות שרואה כף אמתו מעורדו, וחשבו בריה חרשה כאלו אינו שחטא.

גם קיימא לן אתין וגמין רבויין, עוד נקדים מאמר רבותינו ז"ל בספר הזהר הקדוש, שהמתענה על חטאיו, מעוט חלבו ודמו נחשב לו יותר מהקרבן, כי מעוטן הוא קרבן, שלא יעלה על המזבח רק החלב והדם, ושל האדם ודאי שהם גדולי האכיות משל הבהמה. ועוד שעקר הקרבן אינו רק כדי שהחוטא יחשב שכל מה שנעשה בה היה ראוי להעשות בו, כי אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אבל בתענית החוטא מקריב מגופו עצמו שחטא.

זה שאמר הכתוב אך בעשור לחדש וגו', פרוש שמה שהשב מתחרט וממעט עצמו בעיניו, עקר התשובה הוא [אך] בעשור לחדש, שעצמו של יום מסייעו יותר משאר ימים, וזה שאמר יום הכפורים הוא, מה שלא ימצא בזולתו, ששמו מוכיח עליו אפלו בלא תשובה וכל שכן בתשובה, ומאחר שעקר התשובה הוא שייעזב תאוות העולם הזה כנ"ל, לכן תענו את נפשתיכם והוא ממש קרבן כנכור, וזה שאמר והקרבתם אשה לה.

ויצדק הרמז בסתרו שראשי תבות א"ך ב'עשור ל'חדש הם 'אבל', רצה לומר שיתחרט ויתאבל על מעשיו הרעים, וסופי תבות שלהם

מלכנו חטאנו לפניך, דהנה לפני מלך בשר ודם יש שחוטאים שלא כנגדו, ויש אפלו בפניו, אבל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה בכל פעם שחוטאים כנגדו הוא לפניו, כי מלא כל הארץ כבודו וצופה ויודע כו', וזה אבינו מלכנו חטאנו לפניך רצה לומר שאתה היית לנגד עינינו בשעת החטא, והנה אם כן הלא לפני מלך בשר ודם אפלו החטא הוא שלא בפניו עם כל זה קשה הדבר שימחל, מפל שכן בפניו, והקב"ה מוחל על חטא שהוא בפניו, אם כן על כל פנים היה ראוי שתהיה התשובה גם כן לפני ממש.

והנה יש לחוש על הסתרת פנים מכח החטא, אם כן אינה התשובה בפניו ממש, אבל במדרש (דב"ר ב יד): אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, אימתי ראש השנה ויום הכפורים, אמר להם הקב"ה אני ואתם נלכה לבית דין של משה. אם כן אז הקב"ה בודאי שוכן בתוכנו, ואין כאן הסתרת פנים בשום אופן, לכן עת לשוב כיון שהחטא היה נגדו ממש.

וזה שאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה', מה שחטאתם לפני ה' ממש ביום הזה מכפר, כיון שהקב"ה ביום הזה בתוכנו וכן תטהרו עת לטהר.

מקור ברוך

בני ברוך פיוטיסי זצ"ל

מעלת התשובה ביום הכפורים

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וגו' ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה' (ויקרא כג כז). דקשה מהו 'אך', מה שלא אמר במועדים השאר. גם תבת 'הוא' יתרה לכאורה. גם מאחר שכל קרבנות היום

פרוש על 'אָזמר בשׁבְּחֵינִי' כְּתַב שָׁם, שְׁשַׁעֲהוּ אַחַת שֶׁל שְׁבַת נוֹתֵן קִדְשָׁה וְטַהֲרָה בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת לְכָל שָׁשָׁה יְמֵי הַחֹל, עַיִן שָׁם. כֵּן נִרְאֶה לִי לומר שְׁגַם יוֹם כְּפוּר נִחְלַק עַל שְׁנֵי חֻלְקִים, וְכָל חֻלַּק וְחֻלַּק נוֹתֵן קִדְשָׁה וְטַהֲרָת הַלֵּב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יוֹם אֶחָד עַל לְהִבָּא שְׁלֵא יִחְטְאוּ. **נִמְצָא** שֵׁשׁ לְיוֹם כְּפוּר שְׁתֵּי מַעֲלוֹת, אַחַת שְׁמִכְפֵּר עַל שְׁנֵה שְׁעֵבְרָה עַל עֲבוֹרוֹת, שְׁאִיתָא בְּגִמְרָא וְרַמְבַּ"ם שְׁמִכְפֵּר. שְׁנִית יֵשׁ לְיוֹם כְּפוּר מַעֲלָה, שְׁמִבְּיֵא קִדְשָׁה וְטַהֲרָת הַלֵּב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְהִבָּא שְׁלֵא יִחְטְאוּ.

וְזֶה פְּרוּשׁ הַפְּסוּק כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם עַל מַה שְׁכַפֵּר חֲטָאוֹ עַל הַעֲבוֹרוֹת, שְׁפִסַּק הַרְמְבַ"ם שְׁיוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר, זֶה מַעֲלָה אַחַת. עוֹד מַעֲלָה שְׁנִיָּה יֵשׁ לְיוֹם כְּפוּר, לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם, הֵינּוּ שְׁמִבְּיֵא טַהֲרַת הַלֵּב עַל לְהִבָּא, וְזֶה 'לְטַהֵר אֶתְכֶם' שְׁלֵא תִבְּאוּ לְיַדֵי חֲטָא. לְכֵן לְפָנֵי ה' תִּטְהַרוּ, רְצָה לומר לְפִי מַה שְׁתִּטְהַרוּ אֶתְכֶם בְּיוֹם כְּפוּר, כֵּן גּוֹרֵם קִדְשָׁה וְטַהֲרָה בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה, כְּמוֹ שְׁאִיתָא בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים שְׁכָל יְמוֹת הַחֹל תְּלוּי בְּשַׁבַּת קִדְשׁ, כֵּן יֵשׁ לומר שְׁכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה תְּלוּי בְּיוֹם כְּפוּר.

הֵם 'כָּרְשׁ', רְצָה לומר שִׁישְׁפַּל בְּעֵינָיו עַל מַעֲשָׂיו כָּרְשׁ וְעָנִי, וְעַל יְדֵי זֶה ה' מַעוֹדְדוֹ פְּנִ"ל וְכִמוֹ שְׁאָמַר הַכְּתוּב (משלי יח כג) 'תִּתְנוּנִים יִדְבֹר רֶשֶׁת'. **גַּם** קָרִי בִּיה 'כְּשֶׁר', שְׁהַשָּׁב בַּתְּשׁוּבָה וְכָל שְׁכָן בְּסִוִיעַ עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם לֹא תִזְכְּרֶנָּה כָּל חֲטָאֵיו, וְנִקְרָא כְּשֶׁר כֵּאלוֹ לֹא חֲטָא מִמִּיּוֹ. **גַּם** קָרִי בִּיה 'כְּשֶׁר', שְׁלֵא יִחְשַׁב שְׁיִהְיֶה לְפָנֵי ה' נִבְזָה וְנִמְאָס לְגַבִּי הַצְּדִיקִים אֲלֵא כְּשֶׁר וְכַצִּיּוֹן, כְּדִקְוִימָא לָן (ברכות לד:) בְּמִקּוֹם שְׁבַעֲלֵי תְשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד.

מִנְחַת אֱלִימֶלֶךְ

רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ רוֹבֵינְשֵׁיטִין

הַשְּׁפַעַת קִדְשָׁה וְטַהֲרָה בְּכּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא יִחְטְאוּ בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה

כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם וְכו', מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם וְכו', יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת כִּי הַרְמְבַ"ם פִּסַּק שְׁעַל חֲלוּל הַשֵּׁם אֵין יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר, אִם כֵּן מַה 'מְכָל חַטֹּאתֵיכֶם' דְּקָאָמַר הַכְּתוּב. **יֵשׁ** לְפָרֵשׁ כֵּן בְּדֶרֶךְ דְּרוּשׁ, כִּי רִאִיתִי בְּפִרוּשׁ מִנְחַת יַעֲקֹב מִהֲרַב דְּק"ק לִיסָא ו"ל שְׁעֵשָׂה

מעשׂי צדיקים

וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל (לא א)

סִפּוּר רַבֵּי חַיִּים קוֹנִיבֶסקִי זצ"ל, שְׁכֵאֲשֶׁר הִיָּה בְּזִמְנֹו עִם הַחֲזוֹן אִישׁ זצ"ל בְּצַפַּת, נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם הַיְּהוּדִי יֵשִׁישׁ שְׁהַעִיד עַל עֲצֻמוֹ שְׁזָכָה לְרִאוֹת אֶת רַבֵּי יַעֲקֹב זְוֹד וְיִלּוּבֶסקִי זצ"ל, הַיְּדוּעַ כְּבִנוּי הַרִידִב"ז, שְׁהַתְּגוֹרֵר וּפְעַל בְּצַפַּת וּבְעֵינֵי זֵיתִים הַסְּמוּכָה עַד הַסְּתַלְקוֹתוֹ בְּשַׁנַּת תַּרע"ד, וְהַחֲזוֹן אִישׁ בְּקִשׁוֹ שְׁיִסְפֹּר עֲבָדָה מְאוֹתוֹ גָּאוֹן.

הִישִׁישׁ הַסְּכִים, אִמְץ לְרַגַע אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ,

וְנִזְכַּר בְּמַעֲשָׂהוּ. בְּשַׁבַּת תְּשׁוּבָה, הִיָּה בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַרִידִב"ז מְלֵא מִפֶּה אֶל פֶּה בְּמֵאוֹת תּוֹשְׁבֵי צַפַּת, שְׁבָאוּ לְשִׁמְעַ דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין. לְקִרְאָת הַשְּׁעָה הַיְּעוֹדָה בֵּה הִיָּה אָמור הַרִידִב"ז לְהַתְּחִיל בְּדַרְשׁוֹתוֹ, הָיוּ גַּם כָּל מְבֹאוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת מְלֵאִים וְצַפּוּפִים.

כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַרִידִב"ז עֲטוּף בְּטִלְתּוֹ לְדַרְשָׁה, רָאָה שְׂאָם יִכְנָס בְּפִתַח הַרְאִשִׁי, יֶאֱלָצוּ הַיְּהוּדִים רְבִים לְזוֹז וּלְפָנוֹת לוֹ אֶת הַדְּרֶךְ, וְגַם כָּל הַהֶמוֹן בְּפָנִים בֵּית הַמְּדַרְשׁ יַעֲמֹד עַל רַגְלָיו זְמוֹ מִמְשׁוֹר.

הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם וטעריכם ואדברה באזניכם את הדברים האלה ואעידה בם (לא נח)

בירודו אחר דרשתו ממדרגות ארון הקדש, וענה הרה"ק **הישמח משה** זיע"א ואמר, "מרגיש אני שיש כאן שני אנשים שעדיין לא חזרו בתשובה, ועלי לחזור ולדרש, כי הרה"ק **רבי שמעלקא מניקולשבורג** זיע"א אמר שאסור לאדם לומר דרשה, אלא אם כן ביכלתו לקשר את כל הנמצאים בבית המדרש אל עולם התשובה.

עלה הישמח משה ודרש עוד במשך כשעה, עד שחזרו והתעוררו כל הנוכחים בבכיה עצומה, אז סים את דרשתו והמשיכו בקריאת התורה. (שפע חיים לשובבי"ם ח"א דף רטו)

יום כיפור

שלא תהיה הברכה לבטלה

בבל ערב יום הכפורים, נוהג היה **רבי אלעזר הכהן מפולוטסק** זצ"ל, מחשובי רבני פולין ומגדולי חסידי קוצק, להרבות באכילה ובשתיה, לובש היה מלבושי כבוד כתאר פני אלקים, ועם זאת הייתה דעתו בדותה עליו, רגיל היה לספר מעשיות מהצדיקים הקדושים זיע"א, או לומר דבר טוב וחדוש.

שנה אחת אמר כי הרה"ק **רבי יעקב יצחק מלובלין** זיע"א הקשה על הגסס בתפלה, 'ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה' בשם ומלכות, מנא ידעינן שהקב"ה מעביר אשמותינו, ועוד לברך על כך, אולי ברכתנו הנה ברכה לבטלה.

תרץ הרבי מלובלין על פי משל, לילד שרוצה מאכל מאביו, אך אביו מסרב לתת לו, אם הנער חכם, הוא עושה בערמה ומברך

המשיך הרידב"ז בדרכו, הקיף את בית הכנסת עד שהגיע אל הכתל מאחורי ארון הקדש, שם היה חלון קטן דרכו אפשר היה לזחול פנימה.

הקהל הרב ששהה בבית הכנסת, נדהם לראות את הגאון מכופף את גופו הקדוש וזוחל דרך החלון עד שהגיע אל מקומו בבית הכנסת, למען לא יטריח את הצבור. החזון איש נהנה מספור זה, וחרז עליו כל היום מתוך שמחה. (טיוב יביעו)

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא (לא יח)

לחזר תלמודו של הרה"ק **רבי ברוך ממזיבוז' זיע"א**, התפרץ אחד מנכדיו הקטנים כשהוא ממרר בבכי עז, שאל רבי ברוך לפשר בכיתו, והזאטוט השיב, "שחקתי במחבואים עם כמה חברים, לפי כללי המשחק התחבאתי וחברי היו צריכים לחפש אחרי, אך חלפה שעה ארצה כשהנני שוהה במחבוא, ואף אחד אינו מחפש אותי.

עיני רבי ברוך זלגו דמעות והוא קרא בהתרגשות, "אף הקדוש ברוך הוא כביכול בוכה במסתרים ומצר על כך, שאין מחפשים אחריו. כתוב 'ואנכי הסתר אסתיר פני', הוא כביכול מסתתר מפנינו, כדי שנחפש אותו ונרים עצמנו משפל המדרגה של הארציות והגשמיות בה אנו שרויים.

מטלת עלינו החובה שלא להתיאש מלחפש את הבורא המסתתר מאתנו, עד שנמצא אותו, כמו שנאמר (לעיל ד כט), 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך'. (בוצינא זנהורא)

מקארליו לא אתן לכם לצחוק". לגדל פליאת אנשי החבורה על דגרינו, אמר, "אספר לכם את אשר ראו עיני ואזני שמעו.

לרגל עסקי הכרחתי להשאיר בקארליו ביום הקדוש יום הכפורים. בערב יום הכפורים חשבתני, מאחר ושמעתי כבר ספורים על הרבי מקארליו, ובין כף אי אפשר לעשות מסחר היום, ערב יום הכפורים, אכנס לסעודה המפסקת לבית הרבי, ואתרשם מהנהגותיו.

הגעתי למקום, הרבי ישב בראש השלחן וסמוך לו עמד בקבוק יין אדום, הרבי מזג לעצמו כוס יין ושתה מספר פעמים, עד שהבקבוק התרוקן והפך ללבו, ופני הרבי הפכו לאדם.

אחר שבכרו ברפת המזון, חשבתני כי כעת כדאי להשאיר במקום לתפלת כל נדרי, לראות מקרוב כיצד יוכל הרבי להתפלל כל נדרי, בטוח הייתי שאחרי שתיה כזאת, לא יוכל לעמוד על רגליו.

הרבי אכן הגיע לבית המדרש שעות על כתפי שני חסידים, בהגיעו למפתח בית המדרש, עזב את החסידים, עמד על מקומו ואמר, 'מה נורא המקום הזה, והחל לרוץ לעבר העמוד באמרו, 'בבית אלקים נהלך ברגש'.

גם בעת שאמר הרבי 'כל נדרי, היתה מה לשמע, אולם כשהגיע לברכת 'שהחינו', היתה הדבר מעל לבנית אנוש. בעת שספר המתנגד התרגש כל כך, עד שהכה בשתי ידיו על השלחן שעמד בקרון וסיים, "אני מבטיח לכם, אני משתוקק לשמע פעם נוספת שהחינו כזה, אפילו במחיר להסתלק מיד מהעולם".

סיים רבי שמואל מיכל את אשר שמעו אזניו, והרבי הפטיר ואמר, "כו, בשנותינו הצעירות אמנם התפללנו". כשספר הרה"ק

את הברכה הראויה, אז מרח אביו לתן לו, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה.

כן אנו, מערימים ומברכים ברכה לפני אבינו שבשמים על מחילת העונות, ואז הוא יתברך מרח למחל לבניו אהוביו, למען לא תהיה ברכתם לבטלה. (שיח שרפי קודט)

אימת הדין לא מתירה להזעיק פנים

פגוש רבי ישראל סלנטר זצ"ל את אחד הצדיקים בערב יום כפור, וברך אותו לשלום. אותו צדיק ששרוי היתה באוירת יום כפור, ועל פניו נסוכה אימת הדין במלא עזה, ענה בחצי פה לרבי ישראל על ברכתו.

הוכיחו רבי ישראל סלנטר ואמר, "הכי משום שעתה ערב יום כפור, התר לאדם להזעיק פניו לחברו". (לבוש יוסף)

לטמע טוב את שהחינו של הרבי

נכנס הרה"ק הבית אהרן זיע"א לבית מדרשו, וראה את החסידים יושבים בצוותא סביב לשלחן ביניהם החסיד רבי שמואל מיכל טארנער ז"ל, פנה לרבי שמואל מיכל, וצוה עליו שייספר ספורי צדיקים כשהוא מוסיף, "גם מאתנו הנכם יכולים לספר".

החל רבי שמואל מיכל לספר ספור שארע עמו, לפני זמן מסים נסע לרגל מסחרו ברפכת, בקרון הרפכת בו ישב, ישבו מתנגדים שהתחילו לדבר וללעג על צדיקי הדור, עד שלבסוף התחילו לדבר ולצחוק גם מהרבי, הבית אהרן.

קם אחד המשתתפים ואמר, "ממי שאתם רוצים לצחוק, תצחקו, אך מהרבי

עמדו בהכנעה מאימת יום הקדוש הממשמש ובא, ולא השיבו דבר.

הגבאי התמלא חמה, וצוה על שמשי להשליכם מעבר לגדר בית הקברות, הם שבו בבושה וכלמה לאכסנייתם. בעלת הבית הגישה לפניהם ארוחתם, ושאלה מדוע פניהם נזופים, למשמע המעשה התרגשה מאד, ויצאה מהבית.

בחורץ שמעה צעקה גדולה ומרה, בנו של הגבאי נגף במחלה אנושה ולא מוצאים מזור למכתו. היא ידעה את אשר נעשה, מיד רצה לבית הגבאי, וגלתה כי אותם שני אבכרים אינם סתם ארחי פרחי.

במו עיניה ראתה כי כל הלילה לא נתנו לעפעפיהם תנומה, ערכו תקון חצות, האריכו בסליחות ובלמוד התורה, וגודאי הבזיון שנגרם להם, הוא מקור הנגע. הגבאי רץ לבית מלונם, וחלה פניהם להעביר מפנו הקפידה והענש.

הוכיחו רבי שניאור זלמן בנעם פיו, כיצד זה מלאו לבו לקבל כבוד כה גדול בערב יום הקדוש והנורא, בפרט בשעה שאנו נמצאים בגלות והשכינתא בגלותא. הגבאי הודה לדבריו, ובקש לברך את בנו ברפואה שלמה. במוצאי יום הקדוש פנו השנים בחשאי לדרכם, והנער שב לאיתנו. (מגדל עז)

לא מחילה רק בפרה

בעצומו של יום הכפורים, דרש רבי בנימין זאב לעזו זצ"ל אבדק"ק ווערבווי בעל שיערי תורה ובנו של השמן רוקח זצ"ל לפני הקהל דברי מוסר וכבדשין לרגל היום הגדול והנורא, כדי לעורר את העם לתשובה שלמה ועבודתו יתברך.

רבי ישראל מסטולין זיע"א את הספור הוסיף, "המתנגד בקש דבר גדול מדי". (מאורי אש)

כבוד פסול בערב הצום

בחזרתו מחצר רבו הקדוש הרה"ק רבי זב בער ממעזריטש זיע"א, הלך הרה"ק בעל התניא זיע"א בצוותא עם רעו הרב מוואלפע זצ"ל. במשך כל הדרך הקפידו שלא להודע לאיש, והתחזו כשאר הולכי דרכים.

בדרבם שמעו כי בעיר סמוכה קים מנהג עתיק, בערב יום הכפורים אחר תפלת שחרית, מוליכים בכבוד גדול את גבאי החברא קדישא אל בית החיים, שם ממתינים עניי הסביבה וקערותיהם בידיהם, ועיניהם נשואות לגבאי וראשי החברה, המפזרים לצדקה ביד רחבה.

מאחר יום הכפורים קרב ובא, החליטו השנים לשים פעמיהם לאותה עיר, בתקנה שקבלו כדי צרכם להוצאות הדרך. בערב יום הקדוש אחר שחרית הצטופפו בין העניים וקערות בידם, שם הפתעו לשמע כי מי שאין בידו פתקה מהגבאי, אין לו כל תקנה לקבל ולו פרוטה לנדבה.

הם לא שתו לבם לזאת, חשבו כי מצות 'תשובה תפלה וצדקה' תתקיימה גם מבלי התחשבות באיזו פתקה. מרחוק שמעו קול שירה, ולעיניהם הופיעה שירת קהל גדול ברנה ובצהלה, בידיהם גרות דולקים, ובמרץ נשאת חפה מעטרת, תחתיה צועד ברב פאר והדר הגבאי הראשי.

תחלה הקיפו את בית העלמין, לברר האם כל העניים מצידים בפתקאות בחתומת הגבאי, כשהגיעו אל השנים, שאלם הגבאי, "מאי אתם, לאן פניכם, והיכן הפתקה." הם

באמרו, "עכשיו הזמן שאף אחד לא חושב על כסף, אם אני מבקש ממך כעת מעות לצדקה, עליך להבין שהדבר נחוץ מאד".

הגביר לא נענה לבקשת הרבי, והרבי פנה לכפרי יהודי פשוט מחסידיו בשם משה לייב ז'ערענער, שיתן לו את הסכום הנחוץ, והוא נענה לבקשה. מהיום שהוא ירד העשיר מנכסיו מטה מטה, ואלו משה לייב התעשר, ונחל הצלחה גדולה בכל עסקיו.

לדגל עסקיו, נוסע ה'ה לוינה עיר הבירה, שם היו הסוחרים החסידים מתאספים לסעד בצוותא, בסעודה שלישית של שבת, חמדו להם מכיריו לצון, ודחקו במשה לייב שיאמר לפניהם דברי תורה.

משה לייב טרב באמרו, "איני בר אורני, ואיני ראוי לומר תורה", אך הם דחקו בו ואלצוהו לומר תורה. כידוע היתה וינה עיר מודרנית, וכמה מן הסוחרים שלא היו מציינים בירת שמים, התירו לעצמם לעשות שם מעשים שלא היו עושים במקום מושבם.

היה זה בפרשת וישלח, אמר להם משה לייב, על לשון הפסוק בפרשה (בואסית לב י) 'כי במקלי עברתי את הירדן', אם אדם מתחיל להקל במצות, סופו שיעבר על כל התורה.

המעשה הגיע לאזני הצמח צדיק, בבא משה לייב לויזניץ שא'לו הרבי, "האם אמרת תורה בוינה", משה לייב רעד מפחד הרבי והתנצל, "הסוחרים אלצוני להגיד תורה נגד רצוני". שא'לו הרבי, "מה אמרת", חזר משה לייב על התורה שאמר והרבי אמר לו, "הרי טוב אמרת". (נפשות חסידי)

בקרוב הקהל ישב רשע וכן בליעל, שלגלג על דבריו ברבים והפריע לו בדרשתו. משכלו כל הקצין פנה אליו רבי בנימין זאב בקפידה גדולה, וקללו לאותו רשע שלא יוציא שנתו.

עברו חדשים וימים, והלה מתהלך ברחובות העיר בריא ושלם ובקומה זקופה, לשנה הבאה בערב יום כפור בא בעזות מצח לפני רבי בנימין זאב, בחצפה יתרה התגרה בו ואמר בזלזול, "נו", כאומר שקללתו לא התקיימה בו, אך הרב השיב לו באפוק, "הלא עוד היום גדול".

לא עברה שעה קלה, ואותו רשע התחיל להרגיש יסורים וכאבים עזים בראשו ובבטנו, נפל למשכב כשהוא מתפתל ביסורים, הרופאים שהזעקו למטתו לא יכלו למצא סבת מחלתו, לאחר זמן קצר פקרו ידיהם ביאוש, שאיו לאל ידם להציל את חייו.

משראה אותו רשע כי פלטה אליו הרעה, שלח לבקש את סליחתו של רבי בנימין זאב, להתחנן לפניו שימחל לו על פגיעתו, הוא מתחרט בלב שלם על מעשיו ולא ישנה עוד על אולתו. אך הרב לא קבל דבריו ואמר, "לא מחילה, לא סליחה, רק כפרה", עוד לפני כניסת היום הקדוש, נפח הרשע את נשמתו.

כספרו עובדא זו לפני החתם סופר זיע"א, לא נראו עליו שום סימני התפעלות, והגיב ואמר "אין זה חדוש שקללתו התקיימה במלאה, שהרי רצון ראינו יעשה, החדוש הוא שזהו רצון יראיו". (אבני אפ"ד)

מעוות צדקה בערב יום כפור

ספר הרה"ק האמרי חיים זיע"א, בערב יום כפור שלח הרה"ק הצמח צדיק זיע"א אחר גביר גדול, ודרש ממנו סכום נכבד

עדין נתן לעשות תשובה

עֶרֶב יום הכפורים, בית המדרש בראפשיץ מלא מפה אל פה בחסידים שכתתו רגליהם להתפלל עם רבם, הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ** זיע"א, כבר נטו צללי ערב, החסידים ממתניים בכליון עינים לרבי שיכנס, ויפתח בתפלת כל נדרי.

נכנסו התלמידים החשובים לראות סבת השתהותו, מצאוהו יושב ובוכה ככי תמרורים מאין הפוגות, ולא יכלו לדבר אליו לברר סבת בכיתו. פנו להרה"ק **רבי אליעזר מדז'יקוב** זיע"א שהיה הנו האהוב והחשוב ביותר לאביו הקדוש, שיכנס ויחקר לדעת מה קרה.

נכנס רבי אליעזר לאביו, ושאל לפשר הבכיות המרירות. השיב לו אביו הקדוש, "אוי לי בני אהובי, בושתי ונכלמתי להכנס לבית המדרש להתפלל לפני ה' יתברך, אחר שבמשך כל השנה, הייתי מבטיח כל יום לתקן מעשי ולשוב בתשובה שלמה.

ענתה התבוננתי, השנה כבר חלפה לה גם ראש השנה כבר עבר ועשרת ימי תשובה כבר פרחו ועפו בלא כלום, ואני עודני עומד במקומי הראשון, עדין דרכי מקלקלים ולא תקנתי מאומה, איך לא אבכה ואתאונן על שברי.

ענהו רבי אליעזר בחקמה, "אבי, הלא עדין לא עברו ימי התשובה כי יום הכפורים היום, נכנס עתה לבית המדרש להתפלל כל נדרי, ונכון לבי ונטוח בלי ספק, שתעשה תשובה שלמה". (דמשק אליעזר)

גם אתם חזרתם על העברות

שמעתי מזקן בשם ר' זעליג מקליינאווארדיין שאביו רגיל היה לנסע אל הרה"ק הישמח **משה** זיע"א, ואף זכה בהיותו בן

עשר שנים, לנסע עם אביו אל הישמח משה לעשות בצל קדשו באוהעל את היום הקדוש.

עדין זכר כי הישמח משה אמר בדרשתו קדם כל נדרי בזה הלשון, "אם תשאלו למה אני אומר לכם מוסר, הלא כבר אמרתי אליכם אותו המוסר בשנה שעברה, ואמר לכם, הלא גם אתם עשיתם אותו העברות שכבר עשיתם בשנה שעברה".

בשמעם דברים אלו, געו כל העולם בבכיה עד כדי שהיו אנשים שאף הפילו עצמם לארץ, מחמת גדל הבכיה. (תהלת שלמה)

להחזיר יהודים לאביהם שבשמים

ספר הרה"ק **רבי בעריש מדאלינא** זיע"א. בין כסה לעשור, כשהלך **רבי משה מסאמבור** זיע"א אל רבו ללובלין, נתפש על פרשת דרכים בידי יהודי שנגנבו לו סוסיו באישון לילה, משרָאָהו, חשד כי הוא הגנב.

הגנב אחז ברבי משה ביד חזקה, הולוכו לכפר כשהוא מושכו בחזקה, ומסרו ביד שופט הכפר למסרו ביום מחר למלכות. כשרָאָה כי נפל בפח ושומע אין לו, התחנן לפני היהודי שלכל הפחות יניחו בכפר עד אחר יום הכפורים, למען יוכל להתפלל ביום הקדוש בצבור.

לבקשה זו נעתר הפכרי, אדרבא אולי ישוב ה"גנב" בתשובה ביום הקדוש, וישיב את סוסיו. רבי משה הושב במאסר בכפר, לפנות ערב הובא לבית הכנסת הקטן שבכפר, בלווי שוטר ששמר את צעדיו.

לפני התיבה עבר אחד מאנשי המקום, ורבי משה עמד סמוך לדלת תחת השגחת השוטר והתפלל בהתלהבותו הרגילה. הבחינו

עד הבקור, עד שלא נשׂאר לו פנאי לשׂכב
והלך להתפלל. (אלה מסעי)

גם שלא הפסיק את הרבי בתפלתו

בעצומו של יום הכפורים, נפל החסיד רבי
לוי כהן מלאדז' ששהה באלכסנדר
בצל הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א
למשׂכב, מצבו הלך והחמיר עד שהגיע לכך
שהרופאים שהזעקו למטתו, חששו לחייו.

הפציר ר' שמחה אוברבוים בכו הרבי הרה"ק
הישמח ישראל זיע"א, שיזכיר את רבי
לוי המסכן לפני אביו רבי יחיאל. הנה זה
בזמן שרבי יחיאל עמד באמצע סדר העבודה,
והישמח ישראל התירא לגשת אל אביו
הקדוש, להפסיקו בתפלתו בשעה נשגבה זו.

מנבר זמן החמר מצבו של ר' לוי, ר' שמחה
נגש בעצמו אל הרבי ולחש כי ר' לוי
זקוק לרחמים, אף הרבי לא שמע את דבריו.
כשראה זאת ר' שמחה, שם נפשו בכפו ונגע
בקצה הטלית של הרבי.

הרבי הפנה אליו את ראשו, ור' שמחה שחשב
שהרגיש בו, חזר והזכיר כי רבי לוי זקוק
לרחמים ומיד נסוג אחרו. במוצאי יום כפור
כשנכנס ר' שמחה לרבי להתברך בגמר חתימה
טובה, ספר לרבי כי מצבו של רבי לוי הוטב.

שאלו הרבי בפליאה, "רבי לוי, מה קרה לוי",
אמר ר' שמחה, "הרי הזכרתי אותו
היום לפני הרבי". ענהו רבי יחיאל, "לא
ידעתי ולא שמעתי, אמן דע כי נסים ממש
היו לך, שלא הרגשתי בך ולא בלבלת אותי
בתפילתי". (מרמנו ח)

אנשי המקום כי זה התפוס איש אלקים
קדוש הוא ולא גנב, ונחררו את השוטר
מתפקידו.

בנוסף, פטרו גם את השליח צבור מכהנתו
ולמחרת התפלל רבי משה לבקשתם
את כל התפלות של היום. זקוקין דנורא נתזו
מפיו, ותהי חרדת אלקים על כל העדה, תפלה
קדושה ונוראה כזו, לא שמעה אזנם מעולם.

אחר יום הכפורים בבאו ללובליו, קבלו הרבי
בצחוק על שפתיו ושאלו היכן היה
ביום הקדוש. סח רבי משה כל המאדע, ורבו
באר לו כי מן השמים עכבוהו, כדי להחזיר
לכם של אנשי המקום לאביהם שבשמים.
(צני לצדיק)

עבודת ליל יום הקדוש

ספר הרה"ק **הברך משה** זיע"א בשם הרה"ק
הניאול משה מסאטמר זיע"א, כי פעם
חפץ הרה"ק **הקדושת יום טוב** זיע"א לחזות
בעבודתו הקדושה של הרה"ק **הדברי חיים**
זיע"א בליל יום הקדוש. הלך אחר התפלה,
טפס ועלה על חלון הבית, וראה את הדברי
חיים מדבר לעצמו.

"באמת הרי מנהג ישראל להיות געור בליל
יום הקדוש, אמן אנו צריכים להתפלל
ביום מחר לפני התיבה, ואיתא בשלחן ערוך
שהחזנים לא יהיו געורים בלילה, כדי שיוכלו
להתפלל לפני התיבה, הבה נלך לשכב".

התחיל הדברי חיים לקרא קריאת שמע שעל
המטה, כדרךנו בכל לילה התחיל קדם
לזמר את הי"ג עקרים בדבקות עצומה, אחר
האריך בקריאת שמע בלהט אש כל הלילה

מילין קירין והידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מצות התשובה בפיו ובלבבך לעשותו

פעמים שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מביין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתוודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן ליבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

מהאדם נדרש לפתוח פתח קטן

אך זאת נדרש מהאדם, להתעורר ולעשות ככל שבידו ואז מסייעין אותו, כדאיאת במדרש (ראה שיהש"ר ה ב) 'פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'. שהאדם יפתח מעצמו פתח כחודו של מחט ואז יזכה לפתיחת שערים וסיוע מן השמים. ויומתקו הדברים ביותר עם דברי הרה"ק רבי אברהם מראדומסק ע"ה בספרו **חסד לאברהם** (ר"ה ד"ה אמרו חכז"ל), שביאר מדוע נקטו במדרש דוקא 'פתחו של אולם', דהנה במדרש (איכ"ר ג ס) איתא 'משלה התשובה לים מה הים זה לעולם פתוח כך שערי תשובה לעולם פתוחין. ושנינו במשנה (מדות פ"ג מ"ב) 'כל הפתחים שהיו שם היו להם דלתות חוץ משל אולם', שהאולם נשאר תמיד פתוח ללא דלת. ולכך דימו במדרש את התשובה דוקא לפתחו של אולם, שרצו לרמוז לנו את כח התשובה, שהרוצה לשוב ויפתח 'פתח כחודו של מחט', תמיד השערים פתוחים לקבלו 'כפתחו של אולם' שאינו נסגר לעולם.

חגי תשרי כנגד מחשבה דיבור ומעשה

והנה נקבע הזמן לעבודת התשובה במועדי חודש תשרי, בראש השנה ויום כיפור וסוכות, והם מיוחדים

ג' חלקים במצות התשובה

קח טוב וְנִשְׁלַמְהָ פְרִים שְׂפָתֵינוּ (הפטורה-הושע יד, ג).
בפסוק 'כִּי הִמְצִיחָה הַזֹּאת אֶשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאָת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רָחֵק הוּא' (דברים ל, יא), ביאר הרמב"ן, **המצוה הזאת היא מצות התשובה אשר מובטחים**

אנו לזכות בה, **וקרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו**, שיתוודו את עוונם ואת עוון אבותם בפיהם, וישובו בליבם אל ה', ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות.

וכדרך כל מצוה גם במצות התשובה יש את חלקי העבודה במחשבה דיבור ומעשה. עבודת התשובה במחשבה היא שיתחרט האדם על חטאיו ויגמור בליבו לעזוב מעשיו הרעים ולהיטיב דרכיו להבא, ויש עבודה בדיבור להתוודות ולהרבות בתפילה לפני ה' שישלח לו וירצה תשובתו, ויש תשובה במעשה בנתינת צדקה, ובכוח ג' אלו יכולים לקרוע גזר דין קשה מעל האדם.

ואף אם ליבו סתום ואינו מרגיש כי חרטתו בלב שלם היא, על זה אמר הנביא (הושע יד ג) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עוון קח טוב ונשלמה פרים שפתינו, שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב **כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו**, והקשה **בשם משמואל** (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'פּיִךְ' קודם ל'לבבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתוודה בפיו, וביארו שישנם

התשובה, אדם יעשה המוטל עליו יעזוב דרכיו הרעים, יבכה יתחנו ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ואז התשובה ביתר שלמות.

והיהודי הרוצה לחזור לבוראו עומד לו כח גדול למעילא, שהרי כלל גדול למדונו חז"ל (שבת קד). 'הבא לטהר מסייעין אותו'. וכתב החתם סופר (ראה ד"ה לשכנו) שיש בידינו הבטחה, אם ידרוש ויבקש את הקדושה בוודאי יבוא לזה. ודרש זה בפסוק (לעיל יב ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שהוא על דרך מה שאמרו בגמרא 'הבא לטהר מסייעין אותו', שאם רק תדרוש לבוא 'לשכנו', תהיה בטוח 'שתבוא שמה', כי ישלח מקודש עזרך.

לעבודת התשובה כראוי, ראש השנה הוא יום מיוחד לתפילה, ויום כיפור הוא הזמן המובחר לתשובה, וסוכות הוא זמן להרבות בו בצדקה, ועל ידי עבודת הזמנים הללו זוכים לתשובה במחשבה ודיבור ומעשה. וכן חודש מרחשון הוא השלמה לעבודת התשובה של חודש תשרי, וזהו שנקרא חודש מרחשון 'בול', ראשי תיבות ב'פ'יך ו'בלבבך ליעשותי, רמז להשלמת התשובה בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה.

סוף דבר יש לכל אחד לדעת כי הוא סך הכל אדם בשר ודם ולא הכל יכול להגיע למעשה ממש, אך על כך הם דברי הגמרא (ברכות ו). 'חשיב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', וכן בענין

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

סייעתא דשמיא שיתקבלו ספרי קודש בקרב ישראל

וְעָתָה קָתְבוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְחָה בְּפִיהֶם (לא ט).

מכאן למדו חז"ל (סנהדרין כא): שעל כל אחד מוטל החיוב לכתוב לו ספר תורה, וכפי שפסק הרמב"ם (תפילין ומוזוה פ"ז ה"א): מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה, וכבר כתבו הפוסקים שגם כתיבת ספרים וחידושי תורה מכלל מצווה זו (כך כתב הרא"ש ע"ה כמו שמובא בטור יורה דעה סי' ע"ר).

אחר שנוכחנו לראות גודל כתיבת ספרים קדושים נבין כי הספרים הקדושים שהתקבלו בקרב כלל ישראל בוודאי מן השמים סייעו בידם להתקבל, ומקובל מפי צדיקי הדורות שבודאי ברוח הקודש התחברו. ביותר מצינו בשבחם של ספרי הטור ושולחן ערוך אשר אין צורך להפליג במעלת קדושתם, אשר מן השמים זיכו את מחבריהם להעמיד יסודי הדת על תילה, ולהנחיל הלכה פסוקה לעם ישראל, ורוחו ה' התנוססה בקרבם לכוון לשונם אל צדוק האמת. ולדבר ריק הוא עד שאפילו מנין סימני הטור רמז יש בו, כי סך כל הסימנים בארבעת חלקי הטור עולה למנין תתער"ה, והוא בגימטריא שמות ארבעת חלקי הטור, אורח חיים יורה דעה אבן העזר חשן משפט, וכן מצינו בפוסקים שלמדו הלכה מסדר הקדמת ההלכות בטור ובשולחן ערוך, כי רוח ה' הופיעה עליהם ליישר כל דבריהם שיזכו להתקבל לדורות עולם.

א. ראה בראש יוסף (פסחים כז): ד"ה ע"ש פת) שכל דברי מהרש"א נאמרו ברוח הקודש. ובשארית ישראל להק"ה מוילעדיניק (דרוש לסוכות) כתב בשם הבעל שם טוב הקדוש שכל החיבורים שהתחברו עד המהרש"א נעשו ברוח הקודש.

ב. בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' קה) הפליג בקדושת ספר אור החיים על התורה, והוסיף עוד שכל מחבר אפילו בדורנו או הוא ראוי לכך חיבר ספרו ברוח הקודש, היינו שהסכים בחכמתו לאמת של תורה.

ג. וכן השמים נתנו זכות גדולה זו למרן רבי יוסף קארו מפני ענותנותו היתרה (שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים ערך הבית יוסף).
ד. כמו שכתב באורים ותומים (קצור קמפי כמו סי' קכד) שקבלה בידו שאין לפסוק דרוך כנגד הכרעת שו"ע ורמ"א: אין ספק כי הכל ככתב מיד ה' השכיל על ידם כי קושיות רבות שהקשו עליהם אחרונים ותרצו בדרך חריף ונמוק, וכמו כן כללו במקום וקוצו לשונם דינים הרבה, ולאין ספק שלא היונו להלך כי אדם היה אפשר לרוב המלאכה מלאכת שמים שיהיה עליהם, ומי הוא הנבי שיעשה חבור על כל ההורה לקוח מכל דברי האנשים ואחרונים, ולא יכבד יבדו להם מלאכת מלאכת שמים, רק רוח ה' הוסיפה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכתב. וחפ"ה בידם הצליח. ולכן חז"ל לומר קים ליה נגד הכרעת המחבר ורמ"א. [והוא גם בשו"ת ממצ צדק להר"ק מליובאוויטש ע"ה (יו"ד סי' קעו) שהביא דברי התומים].

ה. ועוד יש למצוא רמזים במנין הסימנים, כמו שכתב בסידור יעב"ץ (שער הפנה עין זכר ויצוץ ו אות ו) כי הלכות סופר פתוחות בסיומן תקפ"ו העולה כמנין 'שופר'. והוסיף שמן השמים כוונן בו בלי כוונת בעל הסיורים, להראות שהסיכמו עמו מן השמים כיון שעשה חבורו לשם שמים, והעוסקים במלאכת שמים לשמה מראים להם סימן טוב מה שלא עלתה על דעתם. [וראה בסוף ספר מור וקציעה לה"עב"ץ שהביאו מכת"ה יעב"ץ רמזים על מרבית סימני הטור ושריע].

ברזא דאז"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ותחילה הציל מרדכי את אחשורוש ממעשה בגתן ותרש ורק אחר כך אירעה גזירת המן.

ותחילה מקדים ה' את מידת הרחמים, בבחינת הקדמת רפואה למכה, ורק אחר כך שורה מידת הדין על ישראל, ולבסוף מתגלים רחמיו ונהפך לנו הגזירה לששון ושמחה. אלא שמידת הרחמים הקודמת למכה נעלמת היא מעינינו, ואין אנו משיגים איך כל מחשבות ה' רק להיטיב עמנו, ורק לבסוף אחרי שכבר שרתה מידת הדין, אזי מתגלה מידת הרחמים וזוכים לישועת ה' בגלוי, ומתברר שכל מחשבותיו למענינו. וזהו הרמז בפסוק (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו', היינו שמידת הרחמים שלאחר הגזירה היא הנראית לעינינו, אבל הרחמים שלפניה 'לא יראו' לעינינו.

ובזה יתבאר היטב הסדר בפסוק 'שמע ישראל', 'ה' אלקינו ה', שנוכר שם של רחמים לפני שם אלוקים ולאחריו, כי קודם הגזירה מקדים רפואה תחילה, ולאחר הגזירה שוב מתגלה מידת הרחמים ונודע שהכל היה טובה.

ועל פי זה אפשר להוסיף ולרמוז בלשון הפסוק 'כי ה' הוא האלקים הוא עשנו', כידוע ש'הוא' רמז לשם הוי"ה יתברך (ראה זוהר רעיא מהימנא פינחס רכג), נמצא שהקדים שם הוי"ה לאלוקים, וכן לאחריו 'הוא' רמז לשם הוי"ה, כי אחרי מידת הדין חוזרת להתגלות מידת הרחמים ונמתקים הדינים מעל ישראל.

מכל מצוה נברא מלאך והוא המליץ על האדם זכות

שנו חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. מכאן יסוד גדול בעבודת ה', וכפי שהרבו צדיקים להביא מדברי האר"י הקדוש ע"ה (שער היחודים פ"ב) שמבאר משנתנו, כי מכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך טוב וחלילה להיפך. ומלאכים אלו הנבראים מקיום המצוות הם ההולכים ומלוין לו

המתקת הקללות

שם הוי"ה ממתיק התוכחות

וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הֲלֵא עַל כִּי אֵין אֱלֹקִי בְּקִרְבִּי מִצְאוּנֵי הַרְעוּת הָאֱלֹה (לא יז).

שם הוי"ה סגולה נוראה יש בו להמתיק כל מיני קללות, וכן מצינו תרע"ו אותיות בקללות שבמשנה תורה, וכנגדם מוזכר בפרשה כ"ו פעמים שם הוי"ה כמנין תרע"ו, וכוכו אלו השמות להציל מכל אותם קללות. וזהו הרמז בכתוב (תהלים לד כ) 'רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו הוי"ה'; 'רעות' היינו תרע"ו אותיות בפרשת הקללות, שנאמרו על ידי 'צדיק' שהוא משה רבינו, 'ומכולם יצילנו הוי"ה' כ"ו פעמים שם הוי"ה מצילים מכל אותם הרעות.

ובזה יבואר הפסוק **על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה**, 'על כי אין אלקי בקרבי' - אם נסתלק שם ה' המהפך את הקללות, 'מצאוני הרעות האלה' כל הקללות שמנין אותיותיהם 'רעות'.

פנימיות הדין הוא לרחמים

ידוע ששם הוי"ה מורה על הנהגה ברחמים, ושם אלקים מורה על הנהגה בדין, ועל פי זה פירש **החתם סופר ע"ה** (דרשות ח"א ר:). את הפסוק (תהלים ק ג) 'דעו כי הוי"ה הוא אלקים', שהנהגת הדין המכונה אלקים גם היא בפנימיותה בבחינת שם הוי"ה הרומז לרחמים, כי פנימיות הדין הוא לטובה ורחמים, וכמבואר בגמרא (ברכות ס:). לעולם יא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

הקדמת הרחמים לדין

אלא שלכאורה היה ראוי לכתוב 'דעו כי אלוקים הוא הוי"ה', ללמדנו שגם מידת הדין היא באמת רחמים, ואילו הכתוב 'כי הוי"ה הוא האלוקים' משמע שמידת הרחמים היא לצורך הדין ח"ו. אלא שלפיכך שינה את סדר הכתוב כדי ללמדנו שרחמי ה' קודמים לרוגז, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג:). שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם בורא להם רפואה תחילה, כמו שרואים שלא הגדיל המלך את המן עד שהקדים הקב"ה רפואה למכה,

רבי חנניה בן עקשיא (מכות כג:) 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', וביארו צדיקים 'לזכות' מלשון 'זיכוך' שמשמרים אותו שלא יבוא חלילה לידי חטא. שכאשר מקיים תורה ומצוות זוכה להזדכך ולהישמר בטהרת נשמתו כפי שעשאה אלקים, שהמלאכים הנבראים מעשייתו מצוות ה' משמרים אותו מכל משמר שלא יבוא לידי חטא.

עוד עוזרים לו המלאכים לקיים עוד ועוד מצוות, כמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'שכר מצוה מצוה', ופירש **במדרש שמואל**: 'שכר מצוה' היא ה'מצוה' עצמה, וכאמר רבי אליעזר בן יעקב 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד', והפרקליט הנברא מן המצוה הוא מלאך רחמים המשלם שכר המצוה לעושה, וכן להפך 'שכר העבירה' היא ה'עבירה' עצמה, והוא הקטיגור שנברא מן העבירה הנפרע מן האדם. ולכן המצוה עצמה שהוא המלאך הפרקליט, הוא הגורר לו מצוה אחרת ומביאה לידי שיקיימנה, והקטיגור הוא הגורר לעבירה ומזמינה לידי שיעבור עליה. עד כאן דבריו הקדושים של רבי שמואל די אוזידא ע"ה מגורי האר"י הקדוש ע"ה.

מחשבה דיבור ומעשה בוראים עולם מלא
ואפשר להוסיף בזה רמז על פי דברי חז"ל (ב"ר סח יב) שהמלאך הוא בשיעור שלישי מהעולם. נמצא שצירוף ג' מלאכים יחד הם עולם מלא, ויתבארו הדברים על פי האמור שבכל מצוה יש ג' בחינות מחשבה דיבור ומעשה ומכל אחד מהם נברא מלאך, וכשהאדם חושב ומדבר לקיים מצוה נבראים שני מלאכים שהם שני שלישי עולם, והמלאכים הללו מסייעים לאדם לקיים את המצוה במעשה, כדי שמן המעשה יברא המלאך השלישי, וכשיצטרפו יחד ג' מלאכים הוא עולם מלא כנ"ל. וזהו שכתוב (איוב לג-כד) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו', ויאמר פדעהו מרדת שחת', שאם זוכים לברוא מלאך שלם מג' חלקים של מחשבה ודיבור ומעשה, זוכים לברוא עולם שלם, ועל ידי זה ניצולים מדינה של גיהנם.

לאדם בבואו לעולם האמת, כדברי הגמרא (סוטה ג:) 'כל העושה מצוה אחת בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח ח) 'הלך לפניך צדקך', וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר (איוב ו יח) 'לפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו'. ופירש **המהרש"א** (ח"א סוטה שם) שהם המלאכים הנבראים ממעשיו. והם הפרקליטין שלו המלמדים עליו זכות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת לב.) אלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים, ומביאה הגמרא על כך ראייה מן הפסוק (איוב לג כג) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד', מוכח מכאן - אומר המהרש"א, שהמלאכים הנבראים מתשובתו וממעשיו הטובים הם הפרקליטין של האדם להמליץ עליו זכות.

גם בעודו בעוה"ז משמרים אותו מלאכים אלו מכל נזק בגשמיות ורוחניות

מלאכים אלו מלוים את האדם בכל עת, ומלבד משמרים אותו לעולם הבא, משמרים אותו גם בעולם הזה מכל רע הן בגשמיות והן ברוחניות, כפי שאמרה משנתנו (קידושין לט:): 'כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ' ופירש רש"י 'מטיבין לו' בעולם הזה, 'ונוחל את הארץ' - חיי עולם הבא. הרי שטובת המצוה נמשכת ומלווה לו לאדם בכל אשר יפנה בגשמיות וברוחניות.

יסוד הדברים נמצא בדברי חז"ל הידועים, כי רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים שיש לו לאדם, ושס"ה מצוות לא תעשה הינם כנגד שס"ה גידים. וכאשר משמר המצוות נבראים מהם מלאכים המשמרים את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ומשמרים אותו מכל רע ונזק, ובכך 'מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ'.

כשעושה מצוה אחת חזקתו שהמלאכים הנבראים ממנה יבאוהו לעוד מצוות

על אחת כמה וכמה ברוחניות שישנה שמירה מיוחדת ע"י המלאכים הטובים, שכן כל תכלית המצוות הם לזכות את ישראל, כמו ששינונו בדברי

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

ואנכי הסתר אסתיר - תכלית הניסיונות

שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתר, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתר ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתר ולסלקו.

גם בשעת ניסיון קרוב ה' אלינו

ועל כך דיברה תורה בנועם אמריה (בראשית כד א) 'והאלקים ניסה את אברהם, ופירש **הבעל שם טוב הקדוש** שהיה כאן הניסיון מצד התגברות מידת הדין הנקראת 'אלקים', ואברהם שהוא בבחינת החסד היפך הדין, שזהו כל מהות הניסיון שלוקחים מן האדם את מדרגותיו ואינו רואה כיצד יש טוב ואור בתוככי הניסיון, ועם כל זה מתגבר ומשריש בקרבו כי גם זו לטובה ואף בתוך מיצר הסתר וחושך נמצא הטוב, בכך עומד בניסיון, שכן מוכיח כי דבוק הוא בה' אלוקי בקשר אמיץ וחזק אשר כל כוחות עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה שלו. ואף בדבר הנראה כדבר נפרד ח"ו ממנו יתברך שמו, הצדיק הזה מגלה כי גם בהסתר הגדול ביותר נמצא ה' יתברך. וכאשר עומד בניסיון זוכה להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים וחסדים.

ודבר זה נוהג בכל אדם בכל מצב שנמצא בו בגשמיות או ברוחניות, צריך לדעת זאת ולהאמין שמכל מקום גם בזמן שנסתר ה' מן האדם עדיין הוא קרוב לכל המיחילים לחסדו, הן על כך נסובים דברי הנביא (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כי גם בעודו רחוק מאתנו הרי הוא נראה אלינו², ובאמת שכלל שהאדם מרגיש עצמו מרוחק ומשתוקק להתקרב אל ה', על ידי זה זוכה לבקוע ריקעים שתתקבל

הסתרות בעבודת ה'

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא (לא יח). פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתר נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישוב אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו.

אך פעמים שההסתר כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו **מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' **ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא**, שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתר, **ואנכי הסתר אסתיר** את בחינת **האנכי** שבבריאה **הסתר אסתיר**. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתר, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתר וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מפני ה' יותר מעד עתה, וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'.

ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל **הבעל שם טוב ע"ה** לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו³ בדברי המדרש שהובאו **בשל"ה הקדוש** (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך'

א. כפי שכתב בקדושת לוי (נשא ר"ה ויזבר): הדגה הבעל שם טוב היה מוכיח תמיד את העולם בזה הפסוק 'ה' צילך', והיינו כמו שהציל עושה מה שאדם עושה, כך הבורא ברוך הוא כביכול עושה מה שאדם עושה.

ב. וזה שכתוב בפרשת העקידה 'וירא את המקום מרחוק', ואמת בסמורה שנזכר פעמיים בתורה לשון 'מרחוק', כי מרחוק נראה לו ה' הרומז למידת הרחמים.

תפילתו שישבו ה' לקרב אותו אלי.

הסתלקות המדרגות בשעת הניסיון

כל הדרגות ונסתרת חכמת נבוניו, ואף אם אדע בזו השעה שבכל מקום ומצב נמצא ה' יתברך הטוב ומטיב - הלא בשעת הניסיון גם ידיעה זו נסתרת. תשובה לדבר האירנו **הרה"ק מברעזאן ע"ה** שכתב **בשפת אמת** (וישב ד"ה ויבוא), כפי מה שהאדם מתאמץ בכל עת ובכל שעה להתגבר בעבודת ה', הרי הוא קונה קנין בנפשו שלא לסור מרצון ה', וכידוע^ג שהרגל נעשה לטבע שני בנפש האדם, ורושם זה נשאר בנפשו גם כשכל מדרגותיו מסתלקים ממנו, ועל ידי הרושם הקדוש הזה יש בו כוח להתגבר ולעמוד בכל הניסיונות [וזהו הרמז בדברי רש"י (בראשית כח י) יציאת צדיק עושה רושם, היינו שגם כשיוצאים מן האדם כל מדרגותיו וצדקותו, מכל מקום נשאר רושם קדוש בנפשו, ורושם זה מסייע לו בכל מצב (ראה עירין קדישין תליתאה ויצא בשם הרה"ק מרוזין זלה"ה)].

אחר העקידה חזר אברהם לבהירותו

אחר העקידה אמר לו הקב"ה (בראשית שם פסוק ד) 'אל תשלח ירך אל הנער', כי אז שב אברהם אבינו ע"ה אל מדרגתו הראשונה לבהירות ודביקות, כלשונו של הרה"ק **בעל עבודת ישראל** (שם): היה מבין על ידי זה כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו ואם יסתר איש במסתרים אין נסתר מנגד עיניו. אמנם אל האדם נדמה כאילו חלילה אין הקדוש ברוך הוא רואהו, כי צריך להיות כן בשעת הניסיון כנ"ל. וזה שקרא המקום ה' יראה' ופירש התרגום 'דאת חמי ולא מיתחמי', דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואה את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות.

זו היא אפוא הדרך להתקרב לאבינו שבשמים ולפיקך בשעה שמזמנים לפני האדם ניסיון בעבודת ה' מסלקים ממנו את מדרגותיו הרוחניות, כי אם היה האדם בתוקף מדרגתו והארתו הרוחנית לא היה הניסיון חשוב למאומה, כי מי פתי ימרה פי מלך עליון אשר מלכותו בכל משלה, והנסיון הוא רק כאשר מסלקין ממנו תחילה ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת ונשאת אצלו רק הבחירה ביראת ה', כלשון קדשו של **המאור עינים** (וארא ד"ה וארא): והנסיון הוא שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת בעת שבא לידי ניסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא ניסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, עכ"ל^ק. אלא שתחילה מסתירים ממנו את הארותיו הרוחניות, ולא נשאר אצלו כי אם יראת שמים שלו^ה, ואז הוא נבחן אם יעמוד בניסיון מאימת בוראו.

אברהם אבינו בניסיון העקידה ראה את המקום מרחוק

בזה פירש **העבודת ישראל** (וירא ד"ה ויקרא) את לשון הכתוב בהמשך הכתובים שבעקידת יצחק (בראשית כבד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקב"ה הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

גם בשעת הניסיון נשאר באדם רושם קדושה

ואם תאמר מה לי בידיעה זו אם בשעה שיש ניסיון מסלקים

יגא לאור עיי מבין אור לישיבה
 כל הוציית שמורת
 אין להעתיק או למכור ללא אישור
 מצדדים בכתב ממכון אור לישיבה
 פניצוב ושיחוד: שוק קנר

ג. וכפי היראה שיש בו כך זוכה לעמוד בניסיון, וזהו שנאמר לאברהם לאחר שעמד בניסיון העקידה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, כי רק מחמת יראת שמים שבו עמד בניסיון (אמרי אמת וירא תרצ"א ד"ה כי עתה).

ד. מובא בהרבה מהספרים הקדושים, וראשון הנמצא בדיניו הוא בשבילי אמונה (נתיב ב' שביל ד').

פרשת וילך

ללכת עם התנוחה

ומתראים שוב לאחר זמן קצר. הרי רק לפני זמן מועט ממש היית כאן בקוברין, והנה הגעת שוב. יהי בואך שלום ולברכה!

סבר החסיד כי כפי הנראה אצל רבו זמן כזה של מחצית השנה הוא זמן קצר, ובשל כך הרבי מתייחס אליו כפי שהוא רק עכשיו היה כאן, אלא שבעודו מהרהר בדברים יוצא החסיד הבא מחדרו של הרבי ומשתפו בכל אשר היה לו זה עתה ממש אצל הרבי. גם אותו קידם הרבי בשמחה ובטוב לבב, כשתוך כדי דיבורו אומר לו הרבי: ברוכים הבאים בשם השם! הרי זמן רב שלא נראית כאן בקוברין, ראות פניך כבר לא פללתי, והנה הראה אותך אלהים בבריאות השלמה. וכשהחסיד מספר זאת לרעהו, הוא מתפלל ואומר: האמת שלא אדע לפרש את כוונת הרבי שלא ראני זה זמן רב, בעוד שלפני פחות מחודש הייתי כאן, ואף נכנסתי אל הקודש פנימה כמה וכמה פעמים, מלבד ברכת השלום בבואי ובצאתי, ומהיכי תיתי אומר לי הרבי שלא ראני עידן ועידנים.

קפץ החסיד השומע ממקומו ואמר בפליאה: וכי כך אמר לך הרבי? הלא תדע שאני לא הייתי אצל הרבי כשישה חדשים, והנה הרבי אומר לי שרק לפני זמן קצר הייתי כאן. האם עולם הפוך ראינו, שהדברים שהיו אמורים להיאמר אלי נאמרו אליך והדברים שהיו אמורים להיאמר אליך נאמרו אלי? חלילה לנו מלהרהר אחר דברי רבינו הקדוש שכל דבריו הם כמשה מפי הגבורה אמנם תורה היא וללמדה אנו צריכים.

ככל שניסו שני החסידים למצוא הסבר לדברי רבם לא עלתה בידם. כל דיבור בפני עצמו היה מוקשה מאוד בהיותו היפך המציאות,

שני החסידים נכנסו ובאו זה אחר זה אל חדרו של רבם הגדול, הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א כדי לקבל את ברכת 'שלום עליכם' לכבוד ה'נסיעה' אשר הגיעו זה עתה לרבם, אלא שרבם לא השווה מידותיו אליהם וכל אחד מהם קיבל תשובה שונה לחלוטין ממה שהיה נראה וראוי שיקבל.

אמנם כן הוא הדבר לכשעצמו, כך נאה וכך יאה שכל אחד מהחסידים יקבל תשובה כראוי וכמתאים לו, ולא ראי זה כראי זה, אלא שכאן התברר למרבה הפלא שכל אחד מהם קיבל תשובה הפוכה לכאורה ממה שהייתה ראויה לו. יתירה מזאת, גם אילו הייתה תשובה שכזאת ניתנת לכל אחד בפני עצמו היה בכך פלא גדול, על אחת כמה וכמה ששניהם נכנסו בסמוך, בזה אחר זה, וכביכול היה נראה לעיני המתבונן מבחוץ שהתהפכו היוצרות וכל אחד מהם קיבל את תשובתו של חבירו.

שני החסידים שהגיעו יחד לקוברין לא היה זה מנהגם הקבוע לבוא בצוותא, אדרבה, הבדל גדול היה ביניהם, ובעוד שאחד מהם כבר לא הגיע יותר ממחצית השנה אל הרבי, מסיבות שונות ומשונות שעיקבוהו מלהגיע בתקופה זו כרצונו, אצל רעהו עדיין לא הושלם חודש ימים מאז הפעם הקודמת שבה הוא הגיע אל הרבי לנסיעה.

ראשון נכנס אותו חסיד שזה כמחצית השנה לא הסתופף בצל רבו. החסיד הושיט את ידו לרבו בדחילו ורחימו, והנה הרבי פותח ואומר לו בסבר פנים יפות: ברוך ה' שאנו זוכים

באבחנתי, שטעייתי וערבבתי בין היוצרות, אדרבה, קום קרא אותם שיכנסו הנה וננסה להבין כיצד אכן סבור הייתי עליהם כך או כך.

החסידים הנרגשים שמעו כי רבם קורא להם מיהרו ונכנסו שניהם אל הקודש, כשהרה"ק מקוברין תיכף מבקש מהם שיפרשו ויבררו את מעשיהם החל מאותה שעה בה נסעו מקוברין ועד אותה שעה שחזרו ובאו לקוברין. פתחו החסידים וסיפרו את מעשיהם והתנהגותם ולשמע אוזן לא היה נראה שיש איזה חילוק ביניהם. שניהם כאחד היו יושבים על התורה ועל העבודה, ומרבים במצוות ובמעשים טובים כדי ה' הטובה עליהם, ובכל מעשיהם מכוונים את ליבם לאביהם שבשמים כדרך שהתחנכו בצילא דמהימנותא בקוברין.

רק לאחר זמן היה ניתן להבחין בהבדל דק בין אורחותיהם של שני החסידים: חסיד אחד סיפר כמסיח לפי תומו שהוא הנהיג לעצמו מנהג של קבע, שבכל פעם שהוא חוזר מנסיעה לרבי הרי הוא משתדל להיות דולה ומשקה מתורת רבי לאחרים. תיכף עם שובו לעיר הרי הוא מזמין את חבריו להתוועדות חסידית מרוממת, לשבת אחים רוחני, וכשהחבריא כולה יושבת בצוותא עם כוסית יי"ש ומיני תרגימא נפתחים הלבבות לקבל ולהפנים את דברי התורה ועובדות טובות של הצדיק.

בני החבריא שלא זכו להיות יחד עמו אצל הצדיק היו משתוקקים ונכספים לשמוע את הדיבורים החדשים שהגיד הרבי וכמילתא אלבישייהו יקירא. ברור איפוא שבואו של אותו החסיד חזרה מהרבי היה כיום חג עבורם. נאספים היו אל ביתו בחדרת קודש והחסיד היה פותח ומתאר בהתרגשות רבה את כל הנעשה והנשמע אצל הרבי, את סדר התפילות המרוממות ואת עריכת השולחנות בימים הנשגבים, וכמובן חוזר את ה'דברי אלוקים חיים' שהשמיע הרב במקלות

והצירוף של שני הדיבורים יחד, הדיבורים שנאמרו בזה אחר זה הגבירו והגדילו את התימה עד שלא עלתה בידם כל הסבר לתרץ ולהסביר את הכוונה. נמנו וגמרו איפוא שני החסידים כי מוכרחים הם לשמוע מפי הרבי עצמו את הסבר הדברים, אולם מפני שאין זה מדרך הכבוד לבוא ולשאלו זאת בעצמם, החליטו שניהם לבקש מאחד מזקני החסידים שהוא זה שייכנס לרבי וישאלנו פשר דבר.

אותו חסיד, מחסידי קמאי היושבים בקוברין, שמע את סיפורם של שני החסידים ובקשתם להכנס אל הקודש פנימה ולשאל את הסבר הדבר, וניאות לכך, שכן הבין כי בוודאי עומק רב צפן בדברי הרבי אשר דבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם. הוא נכנס אל הרבי ושטח בפניו את הפליאה הגדולה: שני חסידים הגיעו זה עתה אל הרבי, והנה זה אשר לא היה זמן רב בקוברין שמע מפי הרבי כי הוא היה כאן לאחרונה, ואילו רעהו שהיה ממש לאחרונה שמע מהרבי שהוא לא היה זמן רב.

אם לא די היה לחסיד הזקן בעצם הפליאה שהעלה בפני הרבי הרי שתדהמתו גברה עשרת מונים כשהרבי נענה ואמר לו: האמת צריכה להאמר שכלל איני זוכר מתי חסידים אלו היו אצלי בפעם הקודמת! לא ידעתי מתי חסיד פלוני היה אצלי ואיני יודע אימתי חסיד אלמוני היה אצלי. וכי דומה עליך, התפלא הרבי, שאני מנהל 'פנקס רשימות' מסודר מתי כל חסיד בא הנה, כדי לעוררו ולזרזו לבוא לכאן לזמנים מרובים יותר.

שמה תאמר, המשיך הרה"ק מקוברין ואמר לחסיד הזקן, אם אינני יודע מתי חסידים היו בצל קורתי - מה הוא זה שאני אומר לזה בכה ולזה בכה? אלא, דע לך, שהכרת פניו של כל אדם ואדם מעידה בו ועל צורתו יכול אני לראות אימתי הוא היה אצלי. ואם לדברייך נפלה טעות

העידה עליו שזמן רב חלף עליו מאותה התעוררות קדושה שהיה לו עמנו.

שמעו החסידים את דברי הרה"ק מקוברין והבינו היטב: אין די בכך שנמצאים אצל הצדיק ומקבלים ממנו השפעות רוחניות. אלא על האדם לעשות לעצמו 'כלי מחזיק ברכה' בכדי שאותם השפעות טובות ימשיכו להתקיים ולהיות בו גם לאחר זמן.

על חזית הבנין החיצונית של הבנין המפואר של 'שיבת חכמי לובלין' אותו הקים הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, היה חרוט באותיות זהב, מתחת לכתובת המספרת על שם הישיבה: 'שיבת חכמי לובלין', את הפסוק (תהלים לד יב) 'לְכוּ בָנִים שְׁמְעוּ לִי יְרֵאת ה' אֶלְמֶדְכֶם'. באחת מדרשותיו חוצבות להבות האש הסביר הרב מלובלין את הסיבה לבחירת הפסוק הזה לחוקקו על כותלי הישיבה: פסוק זה מסמל במיוחד את דרכה של הישיבה, שכן יש לנו לדייק את הלשון 'לכו' שנאמר בו, ולא כפי שלכאורה היה ראוי להאמר: 'בואו', שהרי יש כאן הזמנה אל הבנים שיגיעו לשמוע וללמוד יראת ה'.

אלא שדווקא שינוי זה מלמד אותנו את ההבדל בין ישיבה לבין מוסדות חינוך אחרים, כמו אוניברסיטאות ומכללות שונים, כי בישיבה שלומדים בה תורה, הרי שמתקיים בתלמידים: 'לכו', והיינו, שגם לאחר שהתלמידים עוזבים את הישיבה ופונים אל החיים, עדיין הם בבחינת 'שמעו לי', להקשיב ולקחת תוכחת מוסר ממה שהיה בידם בעבר, וזאת מפני כי 'יראת ה' אלמדכם', לפי שאם משרישים בלב התלמידים יראת שמים הופכת אצלם היראה לקניין עולם ('שיבת חכמי לובלין' ח"א עמ' רעה).

עם. בין פרק לפרק היו בני החבריא עושים אתנחתא ומשוררים בהתעוררות עצומה את שירי הקודש המרגשים שהיו רגילים לשורר בקוברין, והכל מדמים בנפשם כאילו בעל השמועה עצמו עומד כנגדם ומשפיע עליהם שפע קודש.

כיון שסיים חסיד זה את תיאורו המלבב על האופן שבו הוא חוזר מהנסיעה אצל הרבי, פנה הרבי ושאל את החסיד השני: האם אף אתה נוהג כמוהו? האם גם אתה משתף את חבריך החסידים בכל הקניינים הרוחניים שרכשת בהיותך כאן? החסיד כמתפלל הזיז את ראשו אנה ואנה כאומר שמעולם לא עלתה על דעתו רעיון שכזה. הוא חי את חייו לעצמו, ואין איש הבא בתוך חדרי נפשו.

שמע זאת הרה"ק מקוברין ואמר במתק לשונו: אכן נודע הדבר! קיימא לן מרבותינו הקדמונים על הפסוק (שה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שבכל פעם שיש לו לאדם התעוררות אהבה יש לו לעשות מזה חפץ, שיהיה דבר של קיימא. אותו חסיד שמשתף את בני החבריא בכל רגשות הקודש שהיו לו בנסיעתו, הרי שבכך הוא עושה מזה חפץ וקיום ככלי מחזיק ברכה ונשאים ההשפעות הטובות שאצלו לאורך ימים. כיון שכך, גם אם עברו זמן זמנים טובא מאז שבא הנה, הרי שנראה הדבר כאילו היה כאן מתמול שלשום, וזו הסיבה שאמרת לאותו חסיד שזה לא מכבר היה כאן, כי אמנם גופו לא היה כאן אבל ההשפעות הרוחניות היו מצויות אצל נפשו ורוחו.

לעומת זאת, מי שאינו עושה חפץ וקיום מהנסיעה, הרי שהתועלת שלו היא קצרת מועד ביותר והיא מתפוגגת ונאבדת אחרי זמן קצר. כך שיתכן שהוא אכן היה כאן רק לאחרונה אבל מכיון שהוא לא השקיע בקיום ההתעוררות היא נמוגה מעימו וכלא הייתה, וזו הסיבה שאמרת לאותו חסיד שזמן רב לא היה כאן כי צורתו

ויורדים לחדרי בטן, אמרות טהורות שהשאירו בהם רושם נצחי, כך שגם בשעה שהלכו ממנו עדיין היה ניכר רישומן של הדברים ששמעו ממנו והיה נחשב גם אז כאילו הוא עדיין עומד ומדבר כנגדם, והיו ישראל מצויים תמיד בהרהור תשובה והטיבו מעשיהם.

וזהו כוונת הפסוק 'וילך משה', שגם כאשר הלך משה רבינו מבני ישראל לביתו עדיין נמשך ולא הפסיק כלל המעמד של 'ידבר את הדברים האלה', כי תמיד היה נראה לבני ישראל כאילו עדיין משה רבינו עומד ומדבר אליהם. ולזה הוא שאמרו במדרש 'אין וילך אלא לשון תוכחה', שהכתוב עומד ומזהיר שאפילו אחר שהולכים מבית המדרש יישאר בהם רושם ניכר דברי התוכחה ששמעו בבית המדרש, וכמו כן היה אצל משה רבינו שהדברי תוכחה שאמר להם בהיותם לפניו פעל בהם אף אחרי שהלך מאתם.

על הפסוק (דברים לא א): **'וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל**, אמרו חז"ל במדרש תנחומא: אין 'וילך' אלא לשון 'תוכחה' שנאמר (תהלים מו ט) 'לכו חזו מפעלות אלהים'. ופירש הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א בספרו 'דברי יואל' בהקדם מה שפירש הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א על הפסוק (תהלים לד יב) 'לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יְרֵאת ה' אֶלְמִדְכֶם', שמדרך בני אדם הוא שבשעה ששומעים דברי מוסר מחכם הדרוש ליבם מתעורר לעשות תשובה, אמנם כשיוצאים מבית המדרש והולכים לבתיהם נשכח מהם הכל וחוזרים להרגלם, ולכן בא הפסוק ומזהיר את השומעים: 'לכו בנים', פירוש, גם כשאתם הולכים מאתי עדיין 'שמעו לי' את אשר 'יראת ה' אלמדכם', ולא תשובו להיות כבראשונה. והנה משה רבינו ע"ה כשאמר דברי תוכחה לבני ישראל היה אומר להם דברים הנוקבים

יום הכיפורים

האמת. בחורים טובים נרשמו בפנקס המיוחד אותו הועיד ר' ברוך לרישום ההצעות השונות, אולם בירורים מקיפים אודותם העלו שאמנם יושבים אהל הם הבחורים החשובים, אך עדיין אינם עונים לציפיותיו של ר' ברוך המחפש עבור בתו חתן מושלם ונעלה, זה שבעבורו נכון ר' ברוך לתת נדוניה ענקית והבטחת 'קעסט' לאורך שנות חייו.

נקל לתאר את התרגשותו של ר' ברוך כשהצעה אחת התגלתה כמתאימה במיוחד: ראש הישיבה בה למד הבחור סבור היה בתוקף כי מדובר בעילוי של ממש, וכי בהכוונה נכונה ובסיוע מתאים עדין לגאון ולתפארת, ועתיד הוא להיות 'אילנא רברבא' ששמו יהלך מסוף העולם ועד סופו. גם מידותיו של הבחור היו לשם דבר,

שפע ברכה

מתוך שמבקש היה הנגיד ר' ברוך למצוא חתן ראוי ומתאים לבתו המהוללה אשר זה עתה הגיעה לפרקה, היה ר' ברוך מבקש מהשדכנים המתדפקים על דלתות ביתו, שלא ישימו אל ליבם אלא את העיקר ולא את הטפל. אל תתנו דעתכם על עושרה או כבודה של המשפחה שאת בנה אתם בוחרים להציע לי, שכן כבוד ועושר יש לי די גם עבורם. כל מבוקשי הוא בחור ירא שמים ולמדן, מופלג בתורה ובמעשים טובים, שימשיך לשבת על התורה ועל העבודה במשך רבות בשנים, כשכל מחסורי עלי ועל צווארי.

הצעות שונות עלו ובאו לפתחו של ר' ברוך אלא שעדיין לא עלה בידי השדכנים לכוון אל

המשיך ר' ברוך לנסוע בגפו אל הרבי, כשפיו מרחש תפילה תמידית כי יאיר ה' את עיני חתנו באור האמת ויפתח את ליבו להסכים לבוא לליז'ענסק.

והנה שנה אחת, בעיצומו של חודש אלול, כשהפצרות ר' ברוך בחתנו גברו באופן לא רגיל. ר' ברוך שידל שוב ושוב את חתנו שיבוא עמו לעשרת ימי תשובה לליז'ענסק, מערב ראש השנה ועד למוצאי יום הכפורים, נענה החתן לבקשה באורח פלא. אמנם, טרח החתן להדגיש באזני חותנו, אין אני שייך לעולמות אלו, אך מתוך הכרת הטוב שלי אליך על כל החסד אשר אתה עושה עמי, להחזיקני על שולחנך בהרחבה ובמסירות, נכון אני לבוא עמך ללוותך בעת מסעך.

ר' ברוך מצידו כלל לא היה אכפת לו הסיבות שבשלם הסכים החתן להגיע עימו. משוכנע היה במאת האחוזים שברגע שרק ידרכו רגליו של חתנו על מפתן בית המדרש הגדול בליז'ענסק, תיכף יתהפך לבבו ואת הפעמים הבאות הוא כבר יבקש מעצמו. בשמחה ובטוב לבב יצאו השנים לליז'ענסק לשהייה של כל עשרת ימי תשובה.

החתן התפלל את כל התפילות של ראש השנה, צום גדליה ושאר ימי עשרת ימי תשובה, יחד עם הרבי הקדוש בצוותא, אלא שיחד עם זאת עצר את עצמו בכוח מלהתחבר לאווירה הרוחנית הנעלה ששררה שם. כל הליכותיו היו כמי שכפאו שד, כאדם שכפו אותו בשוטים ובעקרבים להגיע עד שאמר רוצה אני. טורח היה החתן להלך לכל מקום כשגמרא גדולה עמו, משל מבקש הוא להראות לכולם את חרדתו הגדולה מביטול תורה שמצוי כאן על כל צעד ושעל.

לאחר סעודה המפסקת של ערב יום הקדוש, אותה סעדו ר' ברוך וחתנו באכסנייתם, מיהרו

אצילות ועדינות נדירים השתלבו בטוהר מידותיו, 'פרי עץ הדר' לשם ולתפארת. נפגש איפוא ר' ברוך עם הבחור וראה כי אין זה אלא מקצת שבחו של הבחור, ותיכף אמר לדבק טוב: קשרי השידוכין נחתמו במזל טוב וזמן החתונה נועד ונקבע לתוך ששה חדשים מיום זה.

רק לאחר הנישואין נודע לו לר' ברוך דבר אחד אותו לא עלתה על דעתו לבדוק תחילה. ר' ברוך עצמו חסיד אדוק, קשור ונאמן לרבו הגדול הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, בעל 'נועם אלימלך'. נוסע היה ר' ברוך לעתים מזומנות אל הרבי, שוהה שם בשבת קודש וממלא את אוצרותו במזון רוחני נעלה. משוכנע היה ר' ברוך כי לאחר נישואי בתו יהיה לו בן לוויה הגון וטוב בנסיעותיו אל הרבי, כי חתנו יצטרף אליו. אך מה גדולה הייתה הפתעתו כאשר החתן לא הבין על מה הוא סח.

היה זה ביום שלישי בשבת של אחד מחדשי הקיץ כשר' ברוך פנה לחתנו והודיעו כי יכול הוא לארגן לעצמו את כל הנצרך לו, מלבושי שבת ובגדים להחלפה, לקראת הנסיעה לליז'ענסק אליה ייצאו כבר ביום שלמחרת. בחיור, הוסיף ר' ברוך ואמר לחתן, כי על 'צידה לדרך' ועל אכסניה נאותה אין לו מה לדאוג כלל, שכן כל מחסורו עליו. אלא שהחתן, לא זו בלבד שלא שמח על ההצעה, אלא שפתח עיניים נדהמות ושאל: מה לי ולליז'ענסק? מעולם לא הייתי אצל אדמו"רים וגם אין בדעתי להיות אצלם. כל השהות אצלם והנסיעה אליהם דומים עלי כביטול תורה ממש ואין רצוני לחטוא בעוון חמור זה.

נפלו פניו של ר' ברוך בשמעו את דברי חתנו, ולא ידע את נפשו. וכי חתנו חביבו לא יזכה להסתופף בצילם של צדיקים ולהתחמם כנגד אורם. ניסה ר' ברוך להרבות בדברים ובהפצרות אולם החתן סירב בכל תוקף ולא הסכים בשום אופן לנסוע לליז'ענסק. בעל כרחו

מוכנים ומזומנים להתחיל בתפילה, כאשר לפתע נשמעו קולות צעקה ובכיות רמות מכיוון דלת הכניסה. עמדה שם אשה יהודיה מקומית, מבוהלת וחרדה, וקראה בקול גדול: רחמנים בני רחמנים! אל תשבו בחיבוק ידיים ועשו ככל שביכולתכם להציל נפשות מישראל. בתי, שהיא אמא לילדים קטנים, יושבת על המשבר והיא מתקשה בלידתה, והרופאים אומרים כי היא מצויה בסכנת נפשות של ממש! רחמו עליה ותקרעו רקיעים לישועת ה'! אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתיימש מהרחמים, בוודאי כשילדיה הקטנים תלויים בה! אל תניחו לנכדיי להפוך ליתומים רח"ל! אנא מכם, אמרו פרקי תהלים הצלתה.

אין לתאר ואין לשער את הבהלה העצומה שאחזה בציבור כולו. הכל הכירו את המשפחה הנכבדה ואיש לא יכול היה לעמוד מנגד לבקשה אישית שכזאת. כולם עזבו את המחזוריים והחלו לומר פרקי תהלים בהתרגשות רבה, בבכי ובתחנונים. הקהל כולו אמר פרק אחר פרק, כשמעזרת הנשים מחרים מחזיקים אחריהם בבכיות עצומות ונוראות.

המשיך הרבי רבי אלימלך ואמר: בראותי זאת ידעתי כי אין אני יכול לפרוש מהציבור שם הבוכה ומתחנן על נפשה של היולדת. רחמי נכמרו על האמא האומללה ועל ילדיה המסכנים, ואף אני הצטרפתי לתפילותיהם. כך במשך כמחצית השעה שפכתי שיח לפני שוכן מרומים, עד שלפתע הגיעה האמא במרוצה לבית הכנסת והודיעה כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמי: היולדת ילדה בן זכר בריא ושלם בשעה טובה ומוצלחת, וכי שלום לאם ולרך הנולד. רק משבאה הבשורה הטובה הייתי רשאי לפתוח גם אצלנו בסדר 'כל נדרי'.

ר' ברוך כמו שאר החסידים שנכחו במקום התרגשו מאוד לשמוע את הסיפור המופלא מפורש יוצא מפי כהן גדול בשעה זו של מוצאי

השניים לבוא אל תפילת כל נדרי בצל הקודש. הם לבשו נעלי בד קלים, התעטפו בטליתותיהם הבוהקות, ולקחו עימם את המחזור ובו סדר התפילה ליום הקדוש. בשעה היעודה נכנס הרבי רבי אלימלך אל בית המדרש, אלא שבמקום להתחיל בתפילה כמתבקש שקע הרבי בהרהורים עמוקים במשך יותר מחצי שעה.

הקהל הרב מילא את בית המדרש אך איש מבין הנוכחים לא העז להפריע את הדממה המוחלטת. הרבי נראה כמי שנמצא בעולמות העליונים. דבוק בשרעפי קודש, ומפעם לפעם אף נצנצה דמעה בזויות עיניו הקדושים. הייתה זו 'עליית נשמה', כך היו סבורים הנוכחים כולם, מלבד איש אחד שהאחור הרב בזמן התפילה כלל לא מצא חן בעיניו. היה זה כמובן חתנו של ר' ברוך. מתרעם היה בליבו על ה'טירחא דציבורא' שנעשית כאן ללא התחשבות, אך כמובן שלא העז לפצות את פיו. כך או כך, חשב החתן, הרי זה היום האחרון להותנו כאן, שכן תיכף במוצאי יום הכיפורים אנו נוסעים חזרה לביתנו.

וכשהגיע הרגע בו ר' ברוך הודיע לחתנו כי הם עומדים להכנס לברכת הפרידה מהרבי ולשוב לביתם, לא היה שמח ומאושר ממנו. העגלה כבר עמדה רתומה לסוסים, המזוודות שכנו עליה לבטח, ור' ברוך יחד עם חתנו צעדו מעדנות לכיוון ביתו של הרבי. היה שם כבר קהל גדול שהמתינו להפרד מהרבי, כשלפתע נפתחה דלת חדרו של הרבי והוא יצא אל המבוא שם הצטופפו החסידים.

הביט הרבי רבי אלימלך סביבו, פתח ואמר: בוודאי יש את רצונכם לדעת את הסיבה שהתאחרתי באמירת 'כל נדרי?!' הטו אזנכם ואספר לכם את אשר אירע באותם רגעים:

תיכף כאשר נכנסתי אל בית המדרש ראיתי כי בעיר אחת מתחוללת מהומה גדולה. גם שם כבר עמדו הציבור כולו בבית הכנסת של העיר,

נולד בן זכר ונתרפאה כל המשפחה.

כמוכי הלם עמדו ר' ברוך וחתנו והקשיבו לדברי החותנת. הם הכירו היטב את הסיפור. פרטיו תאמו אחת לאחת לכל מה שסיפר הרבי בליז'ענסק. הם גם ידעו כי את הישועה האמיתית המשיך להם רבם הקדוש, איש האלוקים, אשר כצדיק גוזר העתיר ופעל עבורם את הנס הגדול.

ללא אומר וללא דברים הודיע החתן לחותנו כי יש בדעתו עוד הלילה לחזור לליז'ענסק ולהודות לרבי הקדוש על חסדו הגדול ועל הישועה הגדולה שפעל עבורי ועבור כל משפחתי. היה זה הרגע בו התקשר החתן לצדיק יסוד העולם, כשמני אותו זמן והלאה היו החתן וחתנו נוסעים תמיד בצוותא לחלות את פני הרבי הקדוש בליז'ענסק.

סיפור זה שמע הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א מפיו של חסיד זקן ובא בימים שבדידיה הוה עובדא. היה זה כשהרבי מבעלזא הגיע לביקור בעיר מרוחקת ונודע לו כי בעיר זו מתגורר חסיד ישיש שזכה בימי חורפו להסתופף בצל קדשו של רבי אלימלך מליז'ענסק. החליט הרבי מבעלזא לבוא ולבקרו ולשמוע ממנו את זכרונותיו. במעמד זה סיפר אותו חסיד את סדר התקרבותו אל הרבי בעל 'נועם אלימלך'.

כתב רבינו הקדוש ה'תפארת שלמה' זיע"א (ספירת העומר): ותקם בעוד לילה' וגו'. **כי בכל ימי השנה לא נמצא שיהיה הלילה זמן הראויה ליחוד בקיום המצוות חוץ מליל פסח ועצרת וליל של יום כפורים.** וזהו 'ותתן טרף לביתה', הם ההשפעות טובות אשר יורדים לבני ישראל בלילות הללו, אמן.

יום הכיפורים, בצאתו בשלום מן הקודש. אלא שאיש מהם לא שמע את מחשבות ליבו של החתן שעומד היה ומהרהר בליבו: וכי אם לא אאמין לסיפור מוזר ומופרך זה אחשב לאפיקורס?! האם יעלה על הדעת שהרבי עומד בליז'ענסק ומצודתו פרוסה למרחקים לראות ולשמוע את הנעשה ונשמע בהם?! שמה, ניסה החתן ללמד זכות, לא הייתה כוונת הרבי אלא למשל גרידא, ולא שמעשה כזה אכן היה במציאות.

העגלה עשתה את דרכה במהירות מליז'ענסק לעיר מגוריהם. ר' ברוך ניסה לחזור עם חתנו על דברי התורה אותם השמיע הרבי במהלך הימים הנוראים, אלא שהחתן העדיף לנמנם. דווקא הרמזים הקלים ששיגר ר' ברוך על כך שהוא מקווה שלאחר הנסיעה המוצלחת יואיל החתן לבוא עימו אל הרבי גם לכבוד 'שבת חנוכה' נענו מצידו של החתן בלא באלף רבתי. היה זה מקרה חד פעמי, שלא יחזור ולא ישנה, קבע החתן בפסקנות רבה.

לא הספיקו ר' ברוך וחתנו להכנס לביתם עד שאשתו של ר' ברוך יצאה אליהם בקריאות רמות: עליכם לברך ברכת הגומל! נס אירע לכם שבתנו היקרה, אם נכדינו, נותרה בחיים. אל תשאלו על שאירע בבית הכנסת בליל יום הכפורים, כאשר במקום לומר 'כל נדרי' קרעו שערי רקיע בפרקי תהלים לישועתה של היולדת שהרופאים אמרו נואש לחייה. ידעתי, המשיכה החותנת, כי רק רחמי שמים יוכלו לעזור ולהושיע את היולדת, ומיהרתי לבקש מהמתפללים שיחוסו וירחמו עליה בתפילות ובתחנונים.

רק לאחר מחצית השעה, סיימה החותנת אשתו של ר' ברוך, את דבריה הנרגשים: עשה ה' עמנו אות לטובה, מצבה השתפר להפליא והכל על מקומו בא בשלום. לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל ולשבח לאבינו שבשמים על הניסים ועל הנפלאות. מזל טוב! מזל טוב! כי

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחיל' טל
אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של התנא אלוקי רבי עקיבא זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך